

TAVARAN VIRHE JA MUUT SOPIMUSRIKKOMUSTILANTEET KÄYTETTYJEN AUTOJEN KAUPASSA

Ohjeistus auton ostajalle

Henna Schnabel

Opinnäytetyö
Toukokuu 2014
Liiketalouden
koulutusohjelma
Oikeudellinen asiantuntijuus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutusohjelma

Oikeudellinen asiantuntijuus

SCHNABEL, HENNA:

Tavaran virhe ja muut sopimusrikkomustilanteet käytettyjen autojen kaupassa

Ohjeistus auton ostajalle

Opinnäytetyö 47 sivua, joista liitteitä 4 sivua

Toukokuu 2014

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa käytettyjen autojen kauppaan liittyvää lain-säädäntöä ja sen soveltamista kaupan sopimusrikkomustilanteissa. Työ toteutettiin Autotalli.com-verkkopalvelun tilauksesta toiminnallisena opinnäytetyönä, jonka tuotokse-na on käytetyn auton ostajalle suunnattu ohjeistus. Työ koostuu lainopillisen tutkimuk-sen osuudesta ja toiminnallisesta osasta eli oppaan laatimisesta.

Autokauppa on sopimus, jota sääntelevät sopimusoikeudelliset periaatteet ja oikeustoi-milaki. Kaupan osapuolista riippuen sopimusehtoja täydentävät kauppalaki ja kulutta-jansuojalaki.

Työssä tutustutaan laissa tarkoitetun virheen käsitteeseen ja merkitykseen ja käydään läpi sitä, miten virheellisyyttä arvioidaan erilaisissa mahdollisissa myyjän sopimusrik-koimuksissa. Samoin käsitellään myös kahta ostajan sopimusrikkomusta ja niiden arvi-oointia. Työssä paneudutaan myös edellä mainittujen sopimusrikkomustilanteiden oi-kaisuvaihtoehtoihin.

Lainopillisen osuuden lopuksi käsitellään auton ostajan mahdollisuuksia saada oikeu-dellista apua ja oikeussuojaa autokaupan kiistatilanteissa. Olosuhteista riippuen ostaja voi kääntyä joko kuluttajaviranomaisten, sovittelutoimistojen tai yleisten tuomiois-tuimien puoleen.

Toiminnallisessa osuudessa käydään läpi oppaalle asetettuja odotuksia ja hyvän oppaan tunnusmerkkejä sekä perustellaan oppaan sisältöön liittyviä valintoja. Varsinaisessa oppaassa käsitellään käytetyn auton ostajan kannalta olennaisimpien autokaupan sopi-musrikkomusten arviointia ja annetaan ohjeita tällaisissa tilanteissa toimimiseen.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Option of Legal Expertise

SCHNABEL, HENNA:
Defective Goods and Other Breaches of Contract in the Trade of Used Cars
Guidelines for a Car Buyer

Bachelor's thesis 47 pages, appendices 4 pages
May 2014

The aim of this thesis was to survey the legislation regulating the trade of used cars and how it is applied in the breach of contract. The thesis was commissioned by the online service Autotalli.com and it was carried out as a functional study. The output of the study is a collection of guidelines targeted at the used car buyers. The thesis consists of the legal study and the functional part, i.e. drawing up the guidelines.

Car trade is a legal act regulated by contractual principles and the Contracts Act. Depending on the trading parties, either the Sale of Goods Act or the Consumer Protection Act complete the terms agreed in the contract.

The thesis introduces the legal term *defect* and its relevance to the trade, and explains how defectiveness is determined in different situations of the seller's breach of contract. It also describes two cases of the buyer's breach of contract and how the breach is determined. The consequences of the above-mentioned breaches are covered as well.

The last chapter of the legal part deals with the car buyer's possibilities to get legal advice and legal protection when a conflict arises in car trade. Depending on circumstances, the buyer can turn to consumer authorities or conciliation offices or go to court.

The functional part of the thesis describes the expectations that the commissioning company had for the output. It presents the elements of good guidance and validates the contents of the final collection of guidelines. The guidelines themselves explain the most essential cases of breach of contract and give the buyer advice on how to act in these situations.

Key words: car trade, used goods, breach of contract, defect in a product

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	AUTOKAUPPAAN LIITTYVÄ SÄÄNTELY	7
	2.1. Autokauppa sopimuksena	7
	2.2. Kauppalaki	9
	2.3. Kuluttajansuojalaki	11
	2.4. Vakiosopimusehdot autokaupassa	13
	2.5. Sopimuksen muoto.....	13
3	TAVARAN VIRHE JA MUUT SOPIMUSRIKKOMUKSET KÄYTETTYJEN AUTOJEN KAUPASSA.....	15
	3.1. Laissa tarkoitetun virheen määrittely ja merkitys.....	15
	3.2. Tavarán virhe myyján sopimusrikkomuksena	17
	3.2.1 Virhe autossa, joka on myyty ”sellaisena kuin se on”	17
	3.2.2 Piilevä virhe	19
	3.2.3 Autosta annetut väärät tiedot.....	22
	3.2.4 Käyttö- tai huolto-ohjeiden puuttuminen	22
	3.3. Ostajan sopimusrikkomus.....	23
	3.3.1 Maksuviivästys.....	23
	3.3.2 Osamaksusopimuksen rikkomus.....	24
4	SOPIMUSRIKKOMUSTEN SEURAAMUKSET	26
	4.1. Tavarán virheen seuraamukset.....	26
	4.2. Maksuviivästyksen seuraamukset.....	29
5	OIKEUDELLINEN APU JA OIKEUSSUOJA AUTOKAUPAN SOPIMUSRIKKOMUSTILANTEISSA.....	31
	5.1. Sopimusrikkomustilanteen ratkaiseminen kuluttajakaupassa.....	31
	5.1.1 Kuluttajaneuvonta ja kuluttaja-asiamies	31
	5.1.2 Kuluttajariitalautakunta.....	32
	5.2. Sopimusrikkomustilanteen ratkaiseminen yksityishenkilöiden välisessä kaupassa ja liikekaupassa.....	33
	5.2.1 Yleiset tuomioistuimet	33
	5.2.2 Muut riidanratkaisukeinot	35
6	OHJEISTUKSEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS	38
	6.1. Tehtävänanto.....	38
	6.2. Hyvän ohjeistuksen rakentaminen	38
	6.3. Ohjeistuksen laatiminen.....	39
7	POHDINTA.....	41
	LÄHTEET	42
	Liite 1. Ohjeistus	44

LYHENTEET

HE	hallituksen esitys
HO	hovioikeus
KKO	korkein oikeus
KL	kauppalaki 27.3.1987/355
KSL	kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38
OikTL	laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228
OK	oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4
OsamKL	laki osamaksukaupasta 18.2.1966/91
TsovL	laki riita-asoiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa 29.4.2011/394

1 JOHDANTO

Suomalaiset hankkivat autonsa uutena melko harvoin. Helmikuussa 2013 tehdyn tutkimuksen mukaan 79 % suomalaisautoilijoista aikoo ostaa seuraavan autonsa käytettynä¹. Käytetyn auton ostamiseen liittyy monesti enemmän riskejä kuin uuden auton hankintaan. Vuonna 2013 kuluttajariitalautakuntaan tehtiin 556 autokauppaa koskevaa valitusta².

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kartoittaa käytetyn auton kaupan liittyvää sääntelyä erityisesti kaupan mahdollisten sopimusrikkomustilanteiden kannalta. Tarkoitukseni oli laatia keräämäni tiedon pohjalta käytännönläheinen ja käytetyn auton ostajaa mahdollisimman hyvin palveleva ohjeistus toimeksiantajan käyttöön. Toimeksiantajana on Alma Median omistama verkkopalvelu Autotalli.com, jossa julkaistaan sekä autoliikkeiden että yksityishenkilöiden autonmyynti-ilmoituksia.

Työni on siis luonteeltaan toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuotoksena on edellä mainittu ohjeistus. Työmenetelmänä oli lainopillinen tutkimus, ja pääasiallisina lähteinä käytettiin lainsäädäntöä ja oikeuskirjallisuutta. Tärkeimpiä lähteitä työni kannalta olivat kauppalaki ja kuluttajansuojalaki sekä kuluttajansuojaan ja sopimusoikeuteen liittyvä oikeuskirjallisuus.

Opinnäytetyön tilaaja toivoi, että valmiissa oppaassa tuotaisiin esiin niitä eroja, joita yksityisten välisessä autokaupassa ja autoliikkeessä asioinnissa on lainsäädännön kannalta. Sen vuoksi käsittelenkin työssä sekä autoliikkeiden että yksityishenkilöiden harjoittamaa käytettyjen autojen kauppaa Suomessa. Uusien autojen kauppa jää aihepiirin ulkopuolelle.

Esittelen aluksi aiheeseen liittyvät tärkeimmät lait, kauppalain ja kuluttajansuojalain, sekä muuta kauppasopimusten tekoon liittyvää normistoa. Kolmannessa luvussa käsittelen tämän sääntelyn soveltamista autokaupan mahdollisissa sopimusrikkomustilanteissa. Sen jälkeen selvittelen tapoja oikaista kaupassa tapahtuneet virheet ja käyn läpi niitä oikeussuojakeinoja, joita autokaupan osapuolilla on käytettävissään. Lisäksi pohdin vielä varsinaisen oppaan laatimiseen liittyviä kysymyksiä.

¹ ExxonMobil 2013.

² Kuluttajariitalautakunta 2014.

2 AUTOKAUPPAAN LIITTYVÄ SÄÄNTELY

2.1. Autokauppa sopimuksena

Kun henkilö ostaa tai myy auton, hän tekee varallisuus oikeudellisen oikeustoimen. Oikeustoimi määritellään yksityiseksi tahdonilmaukseksi, jonka tarkoituksena on perustaa, muuttaa tai kumota oikeus³. Autokaupassa kysymys on ajoneuvon omistusoikeuden siirtämisestä. Kaupan osapuolet solmivat tästä oikeussuhteen muutoksesta kauppasopimuksen.

Sopimus määritellään perinteisesti kahden tai useamman toisiaan edellyttävän oikeustoimen yhteensulaumaksi. Sen tehtävänä on sitoa osapuolet oikeussuhteeseen keskenään.⁴ Sopimuksen syntymistä sääntelee oikeustoimilain (laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista, OikTL, 228/1929) 1 luku, jonka mukaan sopimus syntyy tarjouksen ja siihen annetun vastauksen mekanismilla. Nykyään katsotaan kuitenkin, että sopimuksia voi syntyä muillakin tavoilla – OikTL:n säätämisen aikaan sopimuksen tyyppitapauksena pidettiin kirjeitse tapahtuvaa kauppaa⁵. Esimerkiksi sopimusneuvotteluissa on usein vaikeaa erottaa toisistaan tarjousta ja vastausta⁶.

OikTL:ssa on säännöksiä myös sopimuksen tekemisestä, valtuutuksesta, oikeustoimen pätemättömyydestä ja sovittelusta. Sopimusten sisältöön OikTL ei kuitenkaan puutu. Suomessa ei olekaan kattavaa yleislakia sopimusoikeudesta, vaan sen normisto on suurelta osin oikeuskäytännön ja -kirjallisuuden kautta muotoutunut⁷.

Yksi sopimusoikeuden, ja koko oikeusjärjestyksen kulmakivistä on sopimussidonnaisuuden periaate (pacta sunt servanda). Periaatteen mukaan toimijat velvoittautuvat toisiaan kohtaan siten, että velvoitteet voidaan viime kädessä panna täytäntöön tuomioistuinja ulosottolaitoksen avulla.⁸ Sopimussidonnaisuuden periaate käy ilmi OikTL 1 §:stä, jonka mukaan tarjous ja vastaus sitovat tarjouksen antajaa ja vastauksen tekijää. Jos

³ Saarnilehto 2009, 14.

⁴ Saarnilehto 2009, 3, 5.

⁵ Kaisto & Lohi 2008, 81.

⁶ Hemmo 2003, 99.

⁷ Wilhelmsson ym. 2006, 28.

⁸ Hemmo 2003, 49.

sopimuksen tehnyt henkilö laiminlyö sopimusvelvoitteensa, voi vastapuoli pyrkiä pakottamaan sopimuskumppaninsa täyttämään velvoitteensa viranomaisen avulla. Viranomainen voi myös määrätä sopimusosapuolen vahingonkorvauksiin sopimusrikkomuksen johdosta.⁹

Sopimussidonnaisuuden merkitys on erityisen suuri liikesuhteissa. Vaikka sopimussidonnaisuus on toki lähtökohtana kuluttajasuhteissakin, kuluttajaosapuoli voi usein vetäytyä sopimuksesta lievemmin seurauksin kuin elinkeinonharjoittaja. Lisäksi kuluttajasopimuksissa sovittelu tulee kysymykseen liikesopimuksia useammin.¹⁰ OikTL 36 §:n mukaan sopimusehtoa voidaan sovittelaa tai se voidaan jättää huomioon ottamatta, jos ehto on kohtuuton tai johtaisi sovellettaessa kohtuuttomuuteen. KSL 4:1:ssä säädetään sovittelusta kuluttajasopimuksissa. Sopimusehdon muutoksesta voidaan yleensä sopia asianosaisten kesken, tai viranomainen voi päättää asian jommankumman sopimusosapuolen vaatimuksesta¹¹.

Kuluttajasopimuksissa on otettava huomioon sosiaaliset näkökohdat, toisin kuin elinkeinoelämän sopimuksissa. Niissä sopimusosapuolet ovat epätasa-arvoisessa asemassa, ja sopimuksissa on usein kyse perustarpeista. Kuluttajalta ei voida edellyttää alan asiantuntemusta tai oikeudellisten asiantuntijapalvelujen käyttöä samaan tapaan kuin elinkeinonharjoittajalta. Liike-elämässä puolestaan riskialttiitkin sopimukset ovat useimmiten hyväksyttäviä, eikä toisen osapuolen kannalta epäedullinen lopputulos ole syy sopimuksen sovitteluun tai muuhun velvoitteiden lieventämiseen. Elinkeinoelämässä sopimuksen sitovuutta pyritään turvaamaan tehokkaammin, joten sopimusrikkomusten oikeusseuraamuksetkin ovat liikesuhteissa yleensä kuluttajasuhteita ankarammat.¹²

Sopimussuhteet ovat erilaisia kuin monet muut oikeussuhteet, sillä osapuolten oikeudet ja velvoitteet määräytyvät paitsi lainsäädännön, myös osapuolten keskenään sopimien sopimusehtojen perusteella. Sopimussuhteet eroavat muista vastuusuhteista, koska so-

⁹ Saarnilehto 2009, 161–162.

¹⁰ Hemmo 2003, 49–50.

¹¹ Saarnilehto 2009, 165.

¹² Hemmo 2003, 31–32.

pimososapuolilla on ollut mahdollisuus itse vaikuttaa keskinäisiin vastuusuhteisiinsa sopimuksen ehdoilla.¹³

Sopimuksen sitovuuden lisäksi toinen sopimusoikeuden tärkeä periaate onkin sopimusvapaus. Sopimusvapaus koostuu useista vapauksista: Sopimuksen tekijöillä on päätätä- ja valintavapaus, eli vapaus päättää, tehdäänkö sopimus ylipäätään, ja kenen kanssa se tehdään. Sisältövapauteen kuuluu, että sopimososapuolet päättävät itse sopimuksen ehdoista. Muoto- ja tyyppivapauden perusteella osapuolet saavat itse valita myös sopimuksen tyyppin ja sen, missä muodossa ja järjestyksessä se tehdään. Lisäksi sopimusvapauteen kuuluu purkamisvapaus, eli vapaus vetäytyä sopimussuhteesta laillisin keinoin, sekä vapaus sopia noudatettavasta laista ja siitä, miten mahdolliset sopimusriidat ratkaistaan.¹⁴

Sopimusvapaus ei kuitenkaan ole ehdoton, vaan sitä on rajoitettu muun muassa pakottavilla lainsäädännöksillä. Pakottavaa lainsäädännöstä sovelletaan, vaikka sopimuksessa olisi sovittu toisin.¹⁵ Pakottavuus voi olla myös yksipuolista. Esimerkiksi kuluttajansuojalain säännöksistä suurin osa on yksipuolisia siten, että niistä ei voida poiketa kuluttajan vahingoksi. Sen sijaan elinkeinonharjoittajan vastuuta ankaroittavaan tai muuten kuluttajan asemaa parantavaan suuntaan säännöksistä voidaan sopimuksin poiketa.¹⁶ Yhtenä sopimusvapautta rajoittavista tekijöistä voidaan pitää myös sopimusten sovittelumahdollisuutta, joka toimii keinona puuttua sopimusten sisältöön väärinkäytöstilanteissa¹⁷.

2.2. Kauppalaki

Kauppa on kaksipuolisesti velvoittava sopimus. Yksinkertaisimmillaan kauppasopimus synnyttää myyjälle velvollisuuden kauppakohteen luovutukseen ja ostajalle kauppahinnan maksuun. Kauppasopimusten tekemiseen ja sopimososapuolten väliseen oikeussuhteeseen liittyy monenlaista lainsäädäntöä, mutta usein säännösten rooli on täydentää

¹³ Hemmo 2007, 4.

¹⁴ Saarnilehto 2009, 37–38.

¹⁵ Saarnilehto 2009, 146.

¹⁶ Hemmo 2007, 5.

¹⁷ Saarnilehto 2009, 38.

sopimusta. Irtaimen kauppaa koskevan lainsäädännön perustana on kauppalaki (KL, 355/1987).¹⁸

KL on yhteispohjoismaisen valmistelutyön tuloksena syntynyt¹⁹, Suomessa vuoden 1988 alusta voimaan tullut laki. Sitä sovelletaan irtaimen omaisuuden kauppaan ja soveltuvien osin myös irtaimen omaisuuden vaihtoon²⁰. Laki on laadittu koskemaan hyvin monenlaisia kauppia: Sitä sovelletaan niin raaka-aineiden, tuotantotavaroiden kuin kulutukseen tarkoitettujen tavaroiden kauppaan. Se koskee sarjatuotannossa ja tilauksen perusteella valmistettavia tavaroita sekä tavaroita, jotka ovat olemassa kaupantekohetkellä, eikä niitä voida korvata muulla tavaralla. Kauppatavarat voivat olla uusia tai käytettyjä, ja kauppaa voidaan käydä sekä yritysten että yksityishenkilöiden välillä. Koska lain säännöksissä on otettava huomioon niin erilaisia tilanteita, on laki hyvin yleisluonteinen. Se perustuu sopimusvapauden periaatteelle: sopimusosapuolilla on mahdollisuus ottaa sopimukseen laista poikkeavia määräyksiä.²¹

Jo ennen KL:n säätämistä irtaimen kauppaa koskevia periaatteita on pidetty mallina koko muulle sopimusoikeudelle. KL:a valmisteltaessa onkin katsottu, että laki voi jossain määrin olla apuna kehitettäessä sopimusoikeutta yleisesti. Esimerkiksi KL:n vahingonkorvausvastuuta koskevat säännökset ovat vaikuttaneetkin Suomen sopimusoikeuden periaatteisiin. Lakiin on myös kodifioitu aikaisemmin voimassa olleita yleisiä sopimusoikeudellisia periaatteita, kuten esimerkiksi täsmennetty kaupan purkamisen edellytykset.²²

Irtaimen kaupassa sovelletaan KL:a silloin, kun kuluttajansuojalaista (KSL, 38/1978) ei johdu muuta²³. Käytännössä tämä tarkoittaa, että KL:a sovelletaan, kun sekä ostaja että myyjä ovat yksityishenkilöitä, ja aina silloin, kun ostajana on elinkeinonharjoittaja. Autokaupassa KL:n säännökset tulevat sovellettaviksi esimerkiksi silloin, kun yksityishenkilö myy autonsa vaikkapa lehti-ilmoituksella tai verkossa olevien ilmoituskanavien kautta. Kun elinkeinonharjoittaja myy hyödykkeitä kuluttajalle, sovelletaan KL:n sijaan

¹⁸ Wilhelmsson ym. 2006, 2–3.

¹⁹ Wilhelmsson ym. 2006, 19.

²⁰ KL 1 §.

²¹ HE 93/1986, 14.

²² Wilhelmsson ym. 2006, 28.

²³ KL 4 §.

KSL:a²⁴. Poikkeuksen muodostaa huutokauppa: jos ostaja voi huutokaupassa osallistua kaupantekoon henkilökohtaisesti, ei KSL:n säännöksiä voida soveltaa²⁵.

2.3. Kuluttajansuojalaki

Sopimussuhteissa kuluttajan katsotaan olevan epätasa-arvoisessa asemassa elinkeinonharjoittajaan nähden. Kuluttajalla ei useimmiten ole samanlaista tietoa alasta kuin elinkeinonharjoittajalla, ja lisäksi elinkeinonharjoittaja tavoittelee toiminnallaan suurinta mahdollista taloudellista hyötyä. Kuluttaja ei aina myöskään voi valita, hankkiiko hyödykkeitä vai ei, sillä kulutushyödykkeet ovat usein välttämättömiä.²⁶ Tämän vuoksi kuluttajan oikeuksia on pyritty turvaamaan muun muassa lainsäädännön keinoin.

KSL:a sovelletaan kulutushyödykkeiden tarjontaan, myyntiin ja muuhun markkinointiin elinkeinonharjoittajilta kuluttajille, sekä silloin, kun elinkeinonharjoittaja välittää tuotteita kuluttajille²⁷. KSL on tullut voimaan jo vuonna 1978, mutta sitä on sen jälkeen uudistettu. Kuluttajankauppaa koskeva KSL:n 5 luku uudistettiin KL:n säätämisen jälkeen kokonaan, jotta sen suhde kauppalain säännösten kanssa olisi mahdollisimman selkeä. Toisin kuin KL:n, KSL 5 luvun säännökset ovat kuluttajan suojaksi pakottavia, eli ostajan vahingoksi säännöksistä poikkeava sopimusehto on mitätön. Lainvalmistelussa katsottiin, että säännösten pakottavuus on yhdessä kuluttaja-asiamiehen harjoittaman sopimusehto- ja valvonnan kanssa kuluttajan kannalta olennaisen tärkeää.²⁸

Autokaupassa KSL:a sovelletaan käytännössä silloin, kun yksityishenkilö ostaa auton autoliikkeestä. Kuluttajalla tarkoitetaan KSL 1:4:n mukaan luonnollista henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten. Elinkeinotoiminta puolestaan tarkoittaa KSL 1:5:n mukaan sellaista liike- tai ammattitoimintaa, johon liittyy kirjanpito- ja velvollisuus, sekä ammattimaista maatalouden harjoittamista.

²⁴ KSL 1:1.

²⁵ KSL 5:1.3.

²⁶ Ämmälä 2006, 4–5.

²⁷ KSL 1:1.

²⁸ HE 360/1992, 2.2.1.

Kuluttajan määrittely ei aina ole selkeää, sillä henkilö voi hankkia hyödykkeen sekä yksityiselämässä että elinkeinotoiminnassa käytettäväksi. Tällöin ratkaisee hyödykkeen pääasiallinen käyttötarkoitus: henkilöä pidetään kuluttajana, jos hän hankkii hyödykkeen pääasiassa muuta tarkoitusta kuin ammatinharjoittamista varten.²⁹

Merkitystä saattaa olla myös sillä, onko hankittava hyödyke merkitty kirjanpidossa ja veroilmoituksessa liikkeen omaisuudeksi³⁰. Käytännössä auto voidaan merkitä elinkeinotoiminnan nettovarallisuuteen silloin, kun sillä ajetaan kokonaiskilometreistä yli 50 % elinkeinotoimintaan liittyviä ajoja. Ajojen jakautuminen elinkeinotoiminnan ajoihin ja yksityisajoihin osoitetaan ajopäiväkirjalla tai muulla luotettavalla selvityksellä. Jos auton käytöstä yli puolet on pysyvästi yksityiskäyttöä, auto katsotaan yksityistalouteen kuuluvaksi.³¹

Elinkeinonharjoittaja määritellään KSL 1:5:ssä luonnolliseksi henkilöksi taikka yksityiseksi tai julkiseksi oikeushenkilöksi, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen ammattimaisesti myy tai pitää kaupan tai muutoin tarjoaa kulutushyödykkeitä vastiketta vastaan. Tulon tai muun taloudellisen hyödyn hankkimistarkoituksella tarkoitetaan sitä, että toimintaan liittyy yrittäjärisi³².

Myös ammattimaisen toiminnan käsite on elinkeinonharjoittajan määritelmässä tärkeä. Vaasan HO katsoi 23.8.2005 antamassaan ratkaisussa S 04/782, että henkilö, joka ennen käsiteltävää autokauppaa oli tuonut itselleen neljä autoa ja lisäksi kerännyt eräälle osakeyhtiölle autoja Saksasta, ei harjoittanut ammattimaisesti autokauppaa³³. Myöskään elinkeinonharjoittajan tekemä kauppa ei aina ole ammattimaista. Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan KKO:2008:107, että konsultointiyritys, joka myi kuluttajalle hevosen, ei hevoskaupassa toiminut ammattimaisesti, koska se ei muutoin harjoittanut hevosten tai muidenkaan kulutushyödykkeiden kauppaa. Näin tapauksessa ei voitu soveltaa kuluttajansuojalakia.

²⁹ Ämmälä 2006, 14–15.

³⁰ Ämmälä 2006, 15.

³¹ Verohallinto, 2011.

³² Ämmälä 2006, 17.

³³ Teoksessa Ämmälä 2006, 17.

2.4 Vakiosopimusehdot autokaupassa

Niin KL:a kuin KSL:a sovelletaan hyvin monenlaisiin tilanteisiin. Koska niiden täytyy sopia kaikenlaisiin kauppoihin, ei niissä voida säännellä kaikkia mahdollisia kaupan liittyviä osapuolten oikeuksia ja velvollisuuksia. Monet kaupan sisältyvät vastuukysymykset määräytyvätkin pelkästään myyjän ja ostajan keskinäisen sopimuksen mukaan.

Sopimuksen laatimista helpottaa, jos sopimusehtoja ei tarvitse laatia tyhjästä. Monilla aloilla käytetäänkin alajärjestön kuluttaja-asiamiehen kanssa neuvottelemia vakiosopimusehtoja³⁴. Vakioehdot laaditaan myöhempiä sopimussuhteita silmällä pitäen, käytettäviksi useissa yksittäisissä sopimuksissa monien eri sopimuskumppaneiden kanssa³⁵.

Autoliikkeet soveltavat autokaupassa pääsääntöisesti yleisiä autokaupan tilaus- ja kauppasopimusehtoja³⁶. Ne ovat Autoalan neuvottelukunnan hyväksymiä ja kuluttaja-asiamiehen tarkastamia vakiosopimusehtoja, joita sovelletaan sekä uusien että käytettyjen ajoneuvojen kaupassa. Ehdoissa määritellään osapuolten oikeudet ja velvollisuudet muun muassa auton luovutuksessa, maksujärjestelyissä ja kaupan virhetilanteissa.³⁷

Autokaupan yhteydessä käytetään myös muita vakiosopimusehtoja. Esimerkkinä voidaan mainita vaikkapa takuuehdot ja autojen osamaksusopimuksissa sovellettavat osamaksukaupan ehdot.

2.5. Sopimuksen muoto

Autokauppaan liittyy muotomääräys, joka perustuu ajoneuvon rekisteröinnistä annettuun valtioneuvoston asetukseen (893/2007). Asetuksen 4.1 §:n mukaan muun muassa muutosrekisteröinti, esimerkiksi omistajan tai haltijan vaihdos, tulee tehdä viimeksi annetulla, voimassaolevalla rekisteröintitodistuksen II osalla (eli ilmoitusosalla). Lisäksi asetuksen 6.2 §:n mukaan ajoneuvon luovuttajan ja luovutuksensaajan on allekirjoitettava ajoneuvon omistusoikeuden siirtymistä koskeva ilmoitus.

³⁴ Wilhelmsson 1995, 160.

³⁵ Wilhelmsson 1995, 31.

³⁶ Autoliitto 2014.

³⁷ Kuluttajavirasto 2014.

Autokauppaan liittyvät muotomääräykset ovat epävarsinaisia muotomääräyksiä. Epävarsinaisten muotomääräysten syrjäyttäminen ei aiheuta sopimuksen pätemättömyyttä, vaan niillä on oikeustoimen tekijään kohdistuva, yleensä haitallisena pidetty vaikutus. Autokaupassa vaikutus on auton rekisteröintikelvottomuus: ajoneuvoa ei voida rekisteröidä ilman asianmukaisesti täytettyä ja allekirjoitettua rekisteröintitodistuksen ilmoitusosaa.³⁸

Muuten auton kauppasopimuksen muodolla ei ole vaikutusta sen sitovuuteen. OikTL 1 §:n mukaan sopimus syntyy tarjouksen ja vastauksen mekanismilla: tarjous sopimuksen tekemisestä ja siihen annettu vastaus sitovat tarjouksen tekijää ja vastauksen antajaa. Tämän pääsäännön mukaan sopimuksen ei tarvitse olla kirjallinen, vaan suullinen sopimuksin on sitova. Autokauppakin voi laillisesti syntyä ilman kirjallista sopimusta. Tästä huolimatta kauppakirja kannattaa kuitenkin laatia, sillä suullisen sopimuksen syntyminen ja sisältö on vaikea todentaa jälkikäteen. Suullisestikin tehty sopimus voidaan vahvistaa allekirjoittamalla jälkikäteen kirjallinen sopimus tai ilmoittamalla vastapuolelle sopimuksen sisältö kirjallisesti vahvistuskirjeellä³⁹.

Autoliiton mukaan kirjallisessa auton kauppasopimuksessa olisi syytä mainita myyjän ja ostajan henkilö- ja yhteystiedot ja auton merkki, malli, rekisteri- ja valmistenumerot sekä käyttöönottopäivämäärä. Myös auton varusteet, asiakirjat (kuten käyttöohjeet), mittarilukema ja auton viimeisin katsastusajankohta on hyvä yksilöidä. Lisäksi tulisi sopia kauppahinnasta, hallinnan ja vaaranvastuun siirtymisestä, mahdollisten sopimusriitojen ratkaisutavasta ja muista tarvittavista asioista.⁴⁰

³⁸ Saarnilehto 2009, 54.

³⁹ Saarnilehto 2009, 75.

⁴⁰ Autoliitto 2014.

3 TAVARAN VIRHE JA MUUT SOPIMUSRIKKOMUKSET KÄYTETTYJEN AUTOJEN KAUPASSA

3.1. Laissa tarkoitetun virheen määrittely ja merkitys

Myyjällä on velvollisuus luovuttaa ostajalle virheetön tavara. Jos luovutettu tavara on virheellinen, ostaja voi käyttää hyväkseen laissa tai sopimuksessa määriteltyjä seuraamuksia.⁴¹ Sekä KL:ssa että KSL:ssa on säännöksiä niistä seuraamuksista, joita ostaja voi vaatia tavarán ollessa virheellinen.

Oikeuskirjallisuudessa on tapana erottaa toisistaan faktiset eli tosiasialliset virheet, valintavirheet ja oikeudelliset virheet. Vallintavirhe rajoittaa tavarán oikeudellisia käyttömahdollisuuksia, eli ostaja ei esimerkiksi lainsäädännön vuoksi voi käyttää tavaraa siten, kuin olisi kauppasopimuksen perusteella voinut edellyttää. Oikeudellisesta virheestä on kysymys silloin, kun omistusoikeus tai muu oikeus tavararaan on sivullisella henkilöllä.⁴² Tässä opinnäytetyössä käsittely on rajattu tavarán faktisiin virheisiin. Nämä virheet liittyvät tavarán ominaisuuksiin eli esimerkiksi toimintaan, ulkonäköön tai tosiasiallisiin käyttömahdollisuuksiin⁴³.

Tyypilliset kuluttajariitalautakuntaan jätetyt käytetyn auton kauppaa koskevat valitukset koskevat auton jakohihnan ongelmia⁴⁴. Kuluttajaviraston mukaan autossa ilmenevät tekniset viat tai puutteet ovatkin tavanomaisia autokaupassa esiintyviä virhetilanteita. Kiistaa aiheutuu myös silloin, kun auto ei vastaa sitä, mitä kauppaa tehtäessä on sovittu, autosta on annettu vääriä tai valheellisia tietoja tai olennaisia tietoja on salattu. Lisäksi auto voi osoittautua huonommaksi kuin sen iän, ajomäärän tai kauppahinnan perusteella voisi olettaa, tai auto tai sen jokin osa on kulunut kestoikänsä nähden ennenaikaisesti. Myös käyttö- tai huolto-ohjeiden puuttuminen on tavallista.⁴⁵

Virheellisyyden arvioinnin lähtökohtana on kauppasopimus, eli tavarán täytyy vastata sitä, mitä on sovittu. Jos auto on sovittu myytävän liikennekäyttöön kelpaamattomana esimerkiksi varaosiksi, ei ajokelvottomuus tee siitä virheellistä. Virheellisyyttä arvioita-

⁴¹ Wilhelmsson ym. 2006, 99.

⁴² Wilhelmsson ym. 2006, 99–100.

⁴³ Wilhelmsson ym. 2006, 99.

⁴⁴ Hämäläinen & Törnroos 2013.

⁴⁵ Kuluttajavirasto 2007, 2.

essa merkitystä on myös sillä, soveltuuko tavara ostajan ilmoittamaan käyttötarkoitukseen ja vastaako se niitä tietoja, joita ostajalle on ennen kaupantekoa annettu. Virheen perusteena voi olla myös se, että myyjä jättää kertomatta tavarasta sellaisia tietoja, jotka voisivat vaikuttaa kauppaan.⁴⁶

Joskus virheellisyyttä joudutaan arvioimaan myös käyttämällä perustana sitä, millaisia vaatimuksia kyseisenlaiselle tavaralle yleensä voidaan asettaa. Tällaista arviointia tehdään niissä tilanteissa, joissa sopimus ei tarjoa pohjaa arvioinnille.⁴⁷ Sekä kauppalakiin että kuluttajansuojalakiin on kirjattu yleinen virhesäännös, jota sovelletaan niissä tapauksissa, kun muuta ei voida katsoa sovitun. Säännöksen erään kohdan mukaan tavarassa on virhe silloin, kun se ei sovellu tarkoitukseen, johon sellaisia tavaroita yleensä käytetään⁴⁸. Turvallista liikennekäyttöä voidaan pitää auton tavanomaisena käyttötarkoituksena. Jos autossa ilmenevät viat tai puutteet estävät tämän, autossa katsotaan olevan virhe. Lisäksi kuluttajakaupassa tavarana tulee KSL 5:12.2:n mukaan vastata laissa, asetuksissa tai viranomaisen päätöksessä asetettuja vaatimuksia, paitsi jos ostajan tarkoituksena on käyttää tavaraa sellaiseen tarkoitukseen, jossa näillä vaatimuksilla ei ole merkitystä.

Kaikkia tyytymättömyyttä aiheuttavia seikkoja ei siis voida pitää virheinä. Autoja on eri laatuksia ja taseisia, ja virheen ja ominaisuuden välinen raja voi joskus olla epäselvä. Kuluttajaoikeuden linjauksen mukaan ominaisuus ei saa kuitenkaan estää auton normaalia käyttöä eikä olla uhka liikenneturvallisuudelle.⁴⁹

Auton tulee KL:n ja KSL:n yleisten virhesäännösten mukaan myös soveltua siihen erityiseen tarkoitukseen, johon sitä on tarkoitus käyttää, jos myyjän on kaupantekohetkellä täytynyt olla selvillä tästä tarkoituksesta, eikä hän ole ilmoittanut ostajalle, ettei se mahdollisesti sovi aiottuun tarkoitukseen⁵⁰. Kuluttajankaupassa tavarana tulee myös olla myyjän kuvauksen mukainen sekä kestävyydeltään ja muuten vastata sitä, mitä kuluttajalla yleensä on sellaisen tavarana kaupassa perusteltua aihetta olettaa⁵¹. Tästä poikkeavat ominaisuudet katsotaan virheiksi silloinkin, kun niistä ei ole tarkemmin sovittu.

⁴⁶ Wilhelmsson ym. 2006, 100–106.

⁴⁷ Wilhelmsson ym. 2006,

⁴⁸ KL 17.1,1 §; KSL 5:12.1,1.

⁴⁹ Kuluttajavirasto 2007, 2.

⁵⁰ KL 17.1,2 §; KSL 5:12.1,2.

⁵¹ KSL 5:12.1,3; KSL 5:12.1,5

KL:n ja KSL:n virhesäännökset vastaavat monin osin toisiaan. KSL:n säännökset ovat kuitenkin pakottavia ja sen virhettä koskevat määräykset ovat yksityiskohtaisempia kuin kauppalaissa. Lisäksi KSL:ssa on yleistä virhesäännöstä tarkentavia erityissäännöksiä, joita sovelletaan silloin, kun tavarán laadusta ei ole sovittu.⁵² Koska kauppalaín säännökset ovat tahdonvaltaisia, sen sääntelemissá tilanteissa myyjä voi sopimusehdoilla rajoittaa vastuutaan. Rajoitus ei kuitenkaan saa olla kohtuuton.⁵³

Seuraavissa kappaleissa käsitellään mahdollisia sopimusrikkomustilanteita, joita voi esiintyä käytettyjen autojen kaupassa. Käsiteltävät sopimusrikkomustilanteet on valittu keskustelemalla työn tilaajan kanssa. Kappaleissa käydään läpi lain soveltamista näissä tilanteissa, ja tuodaan esiin ne tilanteet, joissa virhevastuun määräytyminen eroaa KL:a ja KSL:a sovellettaessa.

3.2. Tavarán virhe myyjän sopimusrikkomuksena

3.2.1 Virhe autossa, joka on myyty ”sellaisena kuin se on”

Usein myyjän virhevastuuta pyritään rajoittamaan sopimuksen ehdoilla. Varsinkin käytetyssä tavarassa voi olla vikoja tai puutteita, eivätkä nämä tietenkään estä tavarán myyntiä. Kun tavara myydään käytettynä, käytetään sopimuksessa yleensä ”sellaisena kuin se on” -ehtoa tai muuta yleistä varaumaa⁵⁴.

Yleistä varaumaa käyttämälläkään myyjä ei kuitenkaan vapaudu virhevastuusta, jos tavara ei vastaa niitä tietoja, jotka myyjä on ennen kaupantekoa antanut sen ominaisuuksista tai käytöstä ja joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan. Myyjän on tällöin myös tiedotettava ostajalle kaikista tavarán ominaisuuksista ja käyttöä koskevista seikoista, joista hänen täytyy olettaa tietävän ja joista ostaja voi perustellusti odottaa saavansa tiedon. Jos myyjä laiminlyö tämän velvollisuutensa ja sen voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan, katsotaan tavarassa olevan virhe. Lisäksi myyjällä on virhevastuun yleisen varauman käytöstä huolimatta silloin, kun tavara on olennaisesti huonommassa

⁵² Ämmälä 2002, 35–36.

⁵³ Wilhelmsson ym. 2006, 101.

⁵⁴ Ämmälä 2006, 168.

kunnossa kuin ostaja on perustellusti voinut edellyttää tavarán hinnan ja muiden olosuh-
teiden perusteella.⁵⁵

Käytetyn auton kaupassa ostajan aiheellisia odotuksia arvioidaan erityisesti sen pohjal-
ta, onko auto ominaisuuksiltaan sellainen kuin sen käyttöikänsä ja sillä ajettujen kilo-
metrien perusteella voidaan olettaa olevan. Myyjä ei ole vastuussa tavanomaisesta ku-
lumisesta johtuvista vioista. Käytettynä ostettuun autoon voidaan joutua tekemään vält-
tämättömiä korjauksia mahdollisesti jo pian kaupanteon jälkeen. Korjauskustannukset
eivät saa kuitenkaan nousta kohtuuttomiksi suhteessa auton ikään ja kauppahintaan sekä
niihin tietoihin, joita myyjä on autosta ennen kaupantekoa antanut. Jos myyjä on antanut
autosta vääriä tietoja tai salannut olennaisia seikkoja, vastaa hän myös normaalista ku-
lumisesta johtuvista vioista.⁵⁶

Sovellettaessa KL:a, esimerkiksi yksityishenkilöiden välisessä autokaupassa, voi myyjä
rajoittaa virhevastuutaan tehokkaamminkin kuin käyttämällä ”sellaisena kuin se on” -
ehtoá. Koska KL:n säännökset eivät ole pakottavia, yleisiä varauksia koskeva säännös
on vain tulkintasääntö. Tapauksissa, joissa sovelletaan KL:a, voidaan sopimukseen si-
sällyttää myös täsmällisempiä varauksia: Autokaupan osapuolet voivat esimerkiksi so-
pia, ettei myyjä vastaa vaihdelaatikon toiminnasta.⁵⁷ Näin ostaja ei voi vedota virhee-
seen, jos vaihdelaatikossa ilmenee vikaa.

KL 20.1–2 §:n mukaan ostaja ei saa vedota virheenä sellaiseen seikkaan, jonka hän on
ennen kaupantekoa oletettavasti tiennyt. Jos siis yksityisten välisessä autokaupassa osta-
ja on tarkastanut auton tai jättänyt sen myyjän kehotuksesta huolimatta tarkastamatta,
hän ei voi myöhemmin vedota virheenä sellaiseen, mikä tässä tarkastuksessa olisi tullut
ilmi. Wilhelmssonin ym. (2006) mukaan ostajan asiantuntemus otetaan huomioon, kun
arvioidaan, mitä asioita ennakkotarkastuksessa olisi pitänyt havaita. Yleistä velvolli-
suutta oma-aloitteiseen ennakkotarkastukseen ei ostajalla säännöksen mukaan ole.⁵⁸

Kun yksityishenkilö ostaa auton autoliikkeestä, ei KL:n ennakkotarkastusta koskevaa
säännöstä sovelleta. Kuluttajariitalautakunnan käsittelemässä asiassa 608/33/2013 kulut-
taja oli ostanut elinkeinonharjoittajalta auton, josta puuttui internet-ilmoituksessa luvat-

⁵⁵ KL 21 §; KSL 5:14.

⁵⁶ Kuluttaja-asiamies 2007, 3.

⁵⁷ Wilhelmsson ym. 2006, 101.

⁵⁸ Wilhelmsson ym. 2006, 110.

tu lohkolämmitin. Elinkeinonharjoittaja vetosi siihen, että ilmoituksessa oli huomautus: ”Tarkista tietojen oikeellisuus”. Elinkeinonharjoittajan mukaan asiakkaalla oli näin velvollisuus tutkia auton varusteet.

Lautakunta totesi, että vastuuta markkinointitietojen paikkansapitävyydestä ei voida siirtää ostajalle, eikä kuluttajaostajalla ei ole mitään lakiin perustuvaa ennakkotarkastusvelvollisuutta. ”Sellaisena kuin se on” -ehdolla myydyssä autossa katsottiin olevan virhe, koska se ei vastannut niitä tietoja, jotka myyjä oli sen ominaisuuksista ja käytöstä ennen kauppaa antanut ja joiden voitiin olettaa vaikuttaneen kauppaan.

3.2.2 Piilevä virhe

Se, onko myyjä vastuussa auton viasta tai puutteesta, riippuu myös vian syntymisajankohdasta. Pääsääntöisesti tavaran virheellisyyttä arvioidaan sen perusteella, millainen tavara on ominaisuuksiltaan vaaranvastuun siirtyessä ostajalle. Sekä KL:n että KSL:n mukaan virheellisuuden arvioinnin kannalta ratkaiseva ajankohta on vaaranvastuun siirtymishetki⁵⁹. Vaaranvastuulla tarkoitetaan sitä, kumpi kaupan osapuoli kärsii vahingon, kun tavara on tuhoutunut, kadonnut, huonontunut tai vähentynyt osapuolista riippumattomista syistä⁶⁰. Noutokaupassa, jota autokauppa yleensä on, vaaranvastuu siirtyy luovutushetkellä, eli ostajan saadessa tavaran hallintaansa⁶¹. Jotta tavaran voitaisiin katsoa olevan virheellinen, täytyy virheen olla olemassa vaaranvastuun siirtyessä.

Myyjä on vastuussa tavarassa vaaranvastuun siirtyessä olleesta virheestä, vaikka se ilmeneisi vasta myöhemmin⁶². Tällöin kyseessä on piilevä virhe⁶³. Tapauksissa, joissa sovelletaan KSL:a, virheen katsotaan pääsääntöisesti olleen tavarassa vaaranvastuun siirtymishetkellä, jos se ilmenee kuuden kuukauden kuluessa tästä ajankohdasta. Näin oletetaan, jollei toisin osoiteta tai oletus ei ole virheen taikka tavaran luonteen vastainen.⁶⁴ Sen sijaan kun sovelletaan KL:a, todistustaakka siitä, että virhe on piilevänä ollut tavarassa jo vaaranvastuun siirtymisajankohtana, on yleensä ostajalla.

⁵⁹ KL 21.1 §; KSL 5:15.1.

⁶⁰ Ämmälä 2002, 92.

⁶¹ KL 6.2 §; KL 12 §; KSL 5:3.2; KSL 5:6.1.

⁶² KL 21.1 §; KSL 5:15.1.

⁶³ Wilhelmsson ym. 2006, 115.

⁶⁴ KSL 5:15.2.

Kuuden kuukauden virheolettamaa sovelletaan myös käytettyjen tavaroiden kuluttaja-kauppaan. Koska käytetyssä tavarassa kuitenkin ilmenee luonnollisesta kulumisesta johtuvia vikoja, on ennen virheolettaman soveltamista ratkaistava, tekeekö autossa ilmennyt vika siitä lain tarkoittamalla tavalla virheellisen. Jos tavara poikkeaa sovitusta tai siitä, mitä ostajalla on ollut perusteltua aihetta edellyttää, ja virhe on ilmennyt kuuden kuukauden kuluessa tavarán luovutuksesta, ei ostajan tarvitse erikseen osoittaa sitä, että tavara oli virheellinen jo luovutusajankohtana.⁶⁵ Kuluttaja voi tehdä virheilmoituksen kahden kuukauden kuluessa siitä, kun on havainnut virheen⁶⁶.

Kuluttajariitalautakunnan tapauksessa 03/33/233 kuluttaja oli ostanut elinkeinonharjoittajalta käytetyn auton 34 950 euron hintaan, ja huomannut vikaa auton lisälämmittimessä viiden kuukauden kuluttua kaupasta. Elinkeinonharjoittaja oli kieltäytynyt korvaamasta lämmittimen 600 euron korjauskustannuksia. Kuluttajariitalautakunta totesi, että käytetyn auton kaupassa ostajan aiheellisia odotuksia arvioidaan suhteessa auton ikään ja sillä ajettuihin kilometreihin, ja että käytetyn auton ostajalla on aihetta varautua siihen, että autoon on tehtävä välttämättömiä korjauksia piankin kaupanteon jälkeen. Korjauskustannukset eivät kuitenkaan saa nousta kohtuuttoman suuriksi auton käyttöikä ja kauppahinta huomioon ottaen. Lautakunta ei pitänyt autoa huonompana kuin ostajalla oli ollut aihetta odottaa sillä perusteella, että siihen oli tehtävä 600 euron korjaus sen jälkeen, kun ostaja oli ajanut autolla 30 000 kilometriä. Näin ollen lautakunta ei suositanut hyvitystä ostajalle.

Yksityishenkilöiden välisessä autokaupassa, jossa sovelletaan KL:a, täytyy ostajan näyttää, että virhe on ollut olemassa jo tavarán luovutushetkellä. Silloin kun kyse on uuden tavarán kaupasta, ei näytölle välttämättä voida asettaa kovin ankaria vaatimuksia, sillä suhteellisen pian ostamisesta ilmenneen vian alkusyyyn voidaan päätellä olleen olemassa jo luovutushetkellä⁶⁷. Käytettyjen autojen kohdalla virheen syntyhetken osoittaminen voi kuitenkin olla vaikeampaa.

Joissakin tapauksissa myyjä voi joutua vastuuseen myös vaaranvastuun siirtymisen jälkeen syntyneistä virheistä. Sekä KL:n että KSL:n mukaan myyjä on vastuussa sellaises-

⁶⁵ Kuluttaja-asiamies 2007, 3.

⁶⁶ KSL 5:16.1.

⁶⁷ Wilhelmsson ym. 2006, 115.

ta vaaranvastuun siirtymisen jälkeen tapahtuvasta tavarahan huononemisesta, mikä johtuu hänen sopimusrikkomuksestaan⁶⁸.

Myyjä voi joutua vastaamaan luovutushetken jälkeen tapahtuvasta huononemisesta myös silloin, kun on antanut sellaisen takuun tai vastaavanlaisen sitoumuksen, jossa ottaa vastatakseen tavarahan käyttökelpoisuudesta tai muista ominaisuuksista määrätyn ajan, ja tavara huononee sitoumuksessa tarkoitettulla tavalla⁶⁹. KSL 5:15a.1:n mukaan myyjä vapautuu tällöin virhevastuusta vain saattaessaan todennäköiseksi, että huonontuminen johtuu tapaturmasta, tavarahan vääränlaisesta käsittelystä tai muusta ostajasta johtuvasta syystä. Takuulla ei voida rajoittaa myyjän virhevastuuta⁷⁰. Takuun päättymisen ei siis poista myyjän vastuuta virheestä, jonka ostaja osoittaa olleen tavarassa luovutushetkellä.

Takuun voi myyjän lisäksi antaa tuotteen valmistaja tai maahantuoja. Suomessa useimpien automerkkien kohdalla uusien autojen takuunantajana on maahantuoja.⁷¹ Takuu annetaan tuotteelle, ja se pysyy voimassa myös omistajanvaihdoksessa, jos tavarahan käyttötarkoitus ei muutu olennaisesti, esimerkiksi yksityiskäytöstä ammattikäyttöön⁷².

Maahantuojen vakiosopimusehtoina käyttämien uusien autojen takuuehtojen mukaan takuu kuitenkin päättyy, jos auton ensiostaja luovuttaa auton takuun voimassaoloaikana autoalan elinkeinonharjoittajalle, eikä takuunantaja ole jatkanut takuun voimassaoloa⁷³. Jos siis maahantuoja ei ole jatkanut auton takuun voimassaoloa, voi autoliikkeestä ostettavan käytetyn auton alkuperäinen takuu olla rauennut, vaikka takuu-aikaa olisikin jäljellä. KSL 5:15 a.2:n mukaan myyjälle kuitenkin syntyy aikaisemman myyntiportaan antaman takuun perusteella tai myyjän lukuun annetun takuun perusteella samanlainen vastuu kuin myyjän itsensä antaman takuun myötä. Jos myyjä osoittaa selkeästi ennen kaupantekoa ilmoittaneensa, että ei vastaa aiemman myyntiportaan antaman takuun perusteella sellaisista virheistä, joista ei muuten KSL 5 luvun nojalla olisi vastuussa, ei hänellä tällaista velvollisuutta ole⁷⁴.

⁶⁸ KL 21.2 §; KSL 5:15.2.

⁶⁹ KL 21.2 §; KSL 5:15a.1

⁷⁰ KSL 5:15.3.

⁷¹ Kuluttajavirasto 2007, 5.

⁷² Kuluttajavirasto 2010.

⁷³ Takuuehdot uusille henkilö- ja pakettiautoille 2005.

⁷⁴ KSL 5:15 a.2.

3.2.3 Autosta annetut väärät tiedot

Vaikka autossa ei ilmenisikään teknistä vikaa tai puutetta, siinä katsotaan olevan virhe, kun myyjän siitä antamat tiedot ovat paikkansa pitämättömiä. Sekä KL:n että KSL:n mukaan ostaja voi vedota virheeseen, jos tavara ei vastaa niitä sen ominaisuuksia tai käyttöä koskevia tietoja, jotka myyjä tai joku muu joko aikaisemmassa myyntiportaassa tai myyjän lukuun on antanut tavaraa markkinoitaessa tai muuten ennen kaupantekoa. Myyjä vapautuu virhevastuusta, jos hän ei ollut eikä hänen olisi pitänytkaan olla selvillä annetuista tiedoista, tiedot eivät ole voineet vaikuttaa kauppaan tai ne on oikaistu ajoissa selkeällä tavalla.⁷⁵

Tapauksessa KKO:1998:51 käytetyn auton myyjä oli ilmoittanut, että autolla oli kaupantekohetkellä ajettu 49 000 kilometriä. Myöhemmin oli käynyt ilmi, että todellisuudessa autolla oli ajettu noin 73 000 kilometriä. Korkein oikeus totesi, ettei auto vastannut myyjän ennen kaupantekoa antamia, oletettavasti kauppaan vaikuttaneita tietoja. Se ei myöskään vastannut sitä, mitä voitiin katsoa sovitun. Korkein oikeus katsoi, että autossa oli KL 17.1 §:n ja KL 18.1 §:n tarkoittama virhe.

3.2.4 Käyttö- tai huolto-ohjeiden puuttuminen

KSL 5:12 a.2:n mukaan tavarassa on virhe, jos sen yhteydessä ei luovuteta ostajalle sellaisia ohjeita, jotka ovat tarpeen tavarantoimituksen asentamista, kokoonpanoa, käyttöä, hoitoa tai säilytystä varten. Kun kuluttaja ostaa käytetyn auton elinkeinonharjoittajalta, tulee myyjän antaa ostajalle auton käyttämisen ja hoitamisen kannalta keskeiset ohjeet. Jos myyjä ei voi toimittaa ostajalle esimerkiksi omistajan käsikirjaa, auton käytön ja huoltamisen kannalta keskeiset ohjeet tulee luovuttaa ostajalle jollain muulla tavalla. Huoltokirjan toimittamisvelvollisuus myyjällä on silloin, kun hän on maininnut sen olemassaolosta ostajalle tai auto on niin vähän käytetty, että ostajalla on perusteltua aihetta olettaa huoltokirjan sisältyvän kauppaan.⁷⁶

⁷⁵ KL 13 §; KSL 5:18.

⁷⁶ Kuluttajavirasto 2007, 5.

3.3. Ostajan sopimusrikkomus

3.3.1 Maksuviivästys

Ostajan tärkeimpänä velvollisuutena kaupassa on kauppahinnan maksaminen. Kauppahinnan suuruus seuraa yleensä sopimuksesta. Sekä KL:n että KSL:n mukaan kauppahinta on suoritettava sovittuna ajankohtana, tai jos aikaa ei ole sovittu, myyjän sitä vaatiessa. Ostaja ei kuitenkaan ole velvollinen maksamaan ennen kuin tavara on sopimuksen mukaisesti hänen saatavillaan. Ostajalla on oikeus ennen kauppahinnan maksamista tarkastaa tavara tavanmukaisesti tai siten kuin olosuhteisiin nähden on asianmukaista, jollei tällainen tarkastus ole yhteensopimaton sovitus- ja maksutavan kanssa.⁷⁷

Kun maksusuoritusta ei tapahdu sopimuksen tai lain edellyttämänä ajankohtana, kyseessä on maksuviivästys. Ostajan viivästyksestä on kysymys sekä silloin, kun hän on suorittanut maksun liian myöhään että silloin, kun hän ei ole suorittanut maksua tai edes aikonut sitä suorittaa. Viivästyksenä pidetään myös tilannetta, jossa maksu on suoritettu ajoissa, mutta se on summaltaan liian pieni. Myyjä voi vedota maksuviivästyksen seuraamuksia koskeviin säännöksiin myös silloin, kun ostaja ei ajoissa täytä muita maksun suorittamisen edellyttämiä velvollisuuksiaan -esimerkiksi jättää tavarán noutamatta, kun noutaminen on maksun edellytyksenä.⁷⁸

Viivästyksen käsite on objektiivinen, eli maksuviivästyä koskevia säännöksiä sovelletaan riippumatta siitä, mistä viivästys johtuu. Jotkin seikat voivat tosin rajoittaa myyjän oikeutta vedota tiettyihin seuraamuksiin.⁷⁹ Myyjä ei esimerkiksi saa vaatia vahingonkorvausta tai viivästyskorkoa tilanteessa, jossa viivästys johtuu lain säännöksestä, yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytyksestä taikka muusta samankaltaisesta esteestä, jota ostaja ei kohtuudella voi välttää tai voittaa⁸⁰. Poikkeuksena ovat kuitenkin tilanteet, joissa maksun viivästyminen johtuu myyjästä tai myyjän puolella olevasta seikasta. Tällöin maksuviivästyä koskevat säännökset eivät tule sovellettaviksi.⁸¹

⁷⁷ KL 49.1–2 §; KSL 5:24.1–2.

⁷⁸ Wilhelmsson 2006, 159–161.

⁷⁹ Wilhelmsson 2006, 161.

⁸⁰ KL 57.1 §; KSL 5:28.4; Korkolaki (633/1982) 10.2 §.

⁸¹ KL 51.1 §; KSL 5:29.

3.3.2 Osamaksusopimuksen rikkomus

Elinkeinonharjoittajan kuluttajalle myöntämät osamaksusopimukset kuuluvat KSL 7 luvun sääntelemiin kuluttajaluottoihin. Osamaksukaupalla tarkoitetaan sellaista kauppaa, jossa kauppasopimuksen mukainen hinta suoritetaan maksuerissä, joista yksi tai useampi erääntyy tavaran kuluttajalle luovuttamisen jälkeen⁸². Siinä elinkeinonharjoittaja pidättää itselleen joko oikeuden ottaa tavara takaisin, jos ostaja laiminlyö sopimusvelvoitteensa täyttämisen, taikka omistusoikeuden tavarahan siihen asti, kun koko hinta tai ainakin määrätty osa maksueristä on suoritettu.⁸³

Osamaksusopimukset ovat mahdollisia myös yksityishenkilöiden välisissä kaupoissa ja liikekaupoissa. Näissä tapauksissa sopimussuhdetta sääntelee laki osamaksukaupasta (OsamKL, 91/1966)). OsamKL:n säännökset ovat ostajan hyväksi pakottavia, joten niitä ei voida syrjäyttää sopimuksin edes elinkeinonharjoittajien välisissä suhteissa⁸⁴.

Autojen kuluttajankaupassa osamaksusopimukset ovat tavallisia, ja niissä sovelletaan yleisesti kuluttaja-asiamiehen tarkastamia osamaksukaupan vakiosopimusehtoja uusille ja käytetyille ajoneuvoille. Niiden mukaan ajoneuvon omistusoikeus on luotonantajalla siihen asti, kun ostaja on maksanut koko kauppahinnan ajoneuvoveroineen ja rahoitukseen liittyvine kuluineen sekä muutkin ajoneuvoa koskevat maksuvelvoitteet. Ajoneuvon myyjällä on oikeus pantata ja siirtää osamaksusopimus oikeuksineen kolmannelle, esimerkiksi rahoitusyhtiölle⁸⁵.

Osamaksusopimukseen voidaan sisällyttää maksuvelvoitteiden lisäksi muun muassa auton käyttöä koskevia ehtoja. Ajoneuvojen osamaksukaupan vakiosopimusehdoissa esimerkiksi kielletään ostajaa viemästä ajoneuvoa ilman luotonantajan lupaa Suomen rajojen ulkopuolelle tai myymästä, vuokraamasta taikka muuten luovuttamasta muuten kuin tilapäisesti ajoneuvoa eteenpäin. Vakiosopimusehdot myös muun muassa velvoittavat ostajan vastaamaan ajoneuvoverosta, pysäköintivirhemaksuista ja muista vastaavista veroista ja maksuista sekä pitämään ajoneuvon kunnossa ja huoltamaan sitä huolto- ja käyttöohjeiden sekä takuehtojen mukaisesti. Jos ostaja laiminlyö osamaksusopimuksen mukaista maksu- tai muuta velvoitetta, saattaa luotonantajalle syntyä oikeus

⁸² KSL 7:7.1,5; OsamKL 1.1 §.

⁸³ KSL 7:7.1,5.

⁸⁴ Wilhelmsson ym. 2006, 181.

⁸⁵ Osamaksukaupan sopimusehdot uusille ja käytetyille ajoneuvoille 2010.

ilmoittaa maksuhäiriömerkintä luottotietorekisteriin, periä viivästyskorkoa ja perimiskuluja sekä ottaa ajoneuvo takaisin tilityksen toimittamista varten.⁸⁶

Tapauksessa KKO:2009:13 henkilö oli antanut entisen avopuolisonsa käyttöön auton, joka oli ollut hänen hallinnassaan osamaksusopimuksen perusteella. Hänen tietämättään entinen avopuoliso oli lainannut autoa tuntemattomalle henkilölle, ja myöhemmin auto oli löytynyt vaurioituneena. Rahoitusyhtiö, jolla oli autoon omistuksenpidätysehtoon perustuva vakuusoikeus, vaati auton takaisin ottoa ja tilitystä. Rahoitusyhtiön tulkinnan mukaan osamaksusopimusta oli rikottu luovutettaessa auto kolmannelle, joka oli lainannut sen eteenpäin. Käytetyssä vakiosopimuksessa oli ehto, jonka mukaan ostaja ei saanut ilman myyjän kirjallista suostumusta myydä, vuokrata tai muutoinkaan luovuttaa ajoneuvoa edelleen taikka viedä sitä Suomen rajojen ulkopuolelle muutoin kuin tilapäisesti.

Korkeimman oikeuden mukaan auton tavallista lainaamista perheenjäsenille ja muille läheisille ei voitu rinnastaa ehdossa nimenomaisesti mainittuihin, luotonantajan maksunsaantia vaarantaviin toimiin. Korkein oikeus kuitenkin katsoi, että koska auto oli tapauksessa lainattu kuukauden pituiseksi ajaksi, kyse ei ollut tavanomaisesta käytöstä. KSL 4:3:n nojalla vakiosopimuksen epäselvää ehtoa tuli kuitenkin tulkita kuluttajan hyväksi. Lainkohdan mukaan KSL:n tarkoittaman sopimuksen ehtoa on tulkittava kuluttajan hyväksi silloin, kun ehto on laadittu etukäteen ilman, että kuluttaja on voinut vaikuttaa sen sisältöön, ja ehdon merkityksestä syntyy epätietoisuutta. Korkein oikeus korosti, että kuluttajan on voitava luottaa siihen, että hänen sopimusvelvoitteensa ja niiden rikkomisen seuraamukset käyvät selvästi ilmi sopimuksesta. Näin ollen se katsoi, että osamaksusopimusta ei ollut rikottu.

⁸⁶ Osamaksukaupan sopimusehdot uusille ja käytetyille ajoneuvoille 2010.

4 SOPIMUSRIKKOMUSTEN SEURAAMUKSET

4.1. Tavarán virheen seuraamukset

Jos tavarassa on virhe, joka ei johdu ostajasta tai ostajan puolella olevasta seikasta, ostaja saa vedota KL:ssa tai KSL:n 5 luvussa oleviin, virheen seuraamuksia koskeviin säännöksiin. Säännökset vastaavat monin paikoin toisiaan, mutta kuluttajankaupassa ostajalla on osittain laajemmat mahdollisuudet vedota virheeseen.

Ostaja ei pääsääntöisesti saa vedota tavarán virheeseen ellei hän reklamoi eli ilmoita virheestä myyjälle kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita. Kuluttajankaupassa virheilmoitus voidaan kuitenkin aina tehdä kahden kuukauden kuluessa virheen havaitsemisesta.⁸⁷ Ostaja voi myös pidättäytyä maksamasta kauppahintaa vaatimuksiaan vastaavalta osalta⁸⁸. KSL:n säännöksessä on kuitenkin täsmennetty, ettei ostajan pidättämä rahamäärä saa ilmeisesti ylittää niitä vaatimuksia, joihin hänellä on virheen perusteella oikeus.

Käytettyjen autojen kaupassa virheen seuraamuksista tulevat kysymykseen korjaus, hinnanalennus ja kaupan purku. Vaihto virheettömään tuotteeseen ei käytetyn tavarán kaupassa yleensä onnistu, sillä täysin vastaavaa tuotetta on käytännössä mahdotonta löytää.⁸⁹

Ostajalla on oikeus vaatia, että myyjä korjaa virheen ilman että ostajalle aiheutuu siitä kustannuksia. Myyjällä ei kuitenkaan ole velvollisuutta korjata virhettä silloin, kun siihen on este, jota hän ei voi voittaa tai siitä aiheutuisi hänelle kohtuutonta haittaa tai kustannuksia.⁹⁰ Virhe voi olla sellainen, että sen korjaaminen olisi kohtuuttoman kallista suhteessa tavarán arvoon tai virheen merkitykseen ostajalle. Korjaaminen saattaa aiheuttaa myyjälle kohtuutonta haittaa tai kustannuksia myös esimerkiksi sen vuoksi, että myyjän liikepaikka sijaitsee kaukana ostajasta.⁹¹ KSL 5:18.1:n mukaan tällöin tulee ottaa huomioon se, voidaanko oikaisu suorittaa muulla tavalla aiheuttamatta ostajalle huomattavaa haittaa.

⁸⁷ KL 32 §; KSL 5:16.1 §.

⁸⁸ KL 42 §; KSL 5:17.

⁸⁹ Kuluttajavirasto 2007, 9–10.

⁹⁰ KL 34.1 §; KSL 5:18.1.

⁹¹ Wilhelmsson ym. 2006, 123.

Myyjällä on myös oikeus korjata virhe omalla kustannuksellaan, vaikka ostaja ei sitä vaatisi. Ostaja saa kieltäytyä myyjän oikaisutarjouksesta, jos korjauksesta aiheutuisi hänelle olennaista haittaa, tavarán arvon alenemista tai vaaraa siitä, ettei saa myyjältä korvausta hänelle aiheutuneista kustannuksista.⁹² Jos ostaja kieltäytyy tarjouksesta aiheuttomasti, hän saattaa menettää oikeuden saada täysimääräinen korvaus virheen korjauttamisesta johtuneista kustannuksista. Tällöin ostajan voidaan yleensä katsoa laiminlyöneen velvollisuutensa rajoittaa virheen aiheuttamaa vahinkoa.⁹³ Myyjän syynä oikaisutarjouksen tekemiseen on yleensä halu välttää hinnanalennukselta ja kaupan purkamiselta.⁹⁴

Jollei virheen korjaaminen (tai virheettömän tavarán toimittaminen) tule kysymykseen, tai sitä ei suoriteta kohtuullisessa ajassa reklamaatiosta, ostaja saa vaatia hinnanalennusta tai kaupan purkua. Hinnanalennukseen ei kuitenkaan ole oikeutta, jos tavara on ostettu käytettynä huutokaupasta.⁹⁵

Hinnanalennus lasketaan siten, että alennetun ja sopimuksen mukaisen hinnan välinen suhde vastaa virheellisen ja sopimuksen mukaisen tavarán välistä suhdetta luovutusajankohtana⁹⁶. Tavarán vaihtoarvon aleneminen virheen vuoksi ei ole ainoa merkittävä seikka: Ostajalle voidaan hyvittää hinnanalennuksella myös esimerkiksi käyttöarvon tai jopa esteettisen arvon aleneminen⁹⁷.

Ostaja ei voi vaatia kaupan purkamista vähäisen virheen perusteella⁹⁸. KL 39.1:n mukaan ostaja saa purkaa kaupan, jos sopimusrikkomuksella on hänelle olennainen merkitys ja myyjä käsitti tämän tai hänen olisi pitänyt se käsittää. Kaupan purkamiseen sovelletaan myös kuluttajankaupassa KL 12 luvun säännöksiä. Purkamisen lähtökohtana on, että ostaja voi palauttaa tavarán myyjälle olennaisesti muuttumattomana ja vähentymättömänä⁹⁹. Jos tavarán on ostajan toiminnan vuoksi laskenut, hänen tulee kaupan purun yhteydessä korvata arvonalennus myyjälle¹⁰⁰.

⁹² KL 36.1 §; KSL 5:18.2.

⁹³ Ämmälä 2006, 179.

⁹⁴ Wilhelmsson ym. 2006, 122–123.

⁹⁵ KL 37 §; KSL 5:19.

⁹⁶ KL 38 §.

⁹⁷ Wilhelmsson ym. 2006, 131.

⁹⁸ KSL 5:19.1,2.

⁹⁹ KL 66.1 §

¹⁰⁰ KL 66.3 §

Kun kauppa puretaan, myyjällä ei ole enää oikeutta kauppahintaan. Jos kauppahinta on suoritettu, myyjän tulee palauttaa se ostajalle korkolain mukaisine korkoineen. Myös ostajan on luovutettava myyjälle tavarasta mahdollisesti saamansa tuotto sekä maksettava kohtuullinen korvaus tavarasta saamastaan muusta hyödystä.¹⁰¹ Käyttöhyötyä syntyy yleensä vain silloin, jos autolla on voinut ajaa ennen kaupan purkamista. Sen määrän arvioinnissa otetaan huomioon ostajan autolla ajamat kilometrit ja se, kuinka kauan auto on ollut ostajan käytössä.¹⁰²

Ostaja voi vaatia myyjältä myös korvausta vahingosta, jonka hän kärsii tavarahan virheen vuoksi. Välittömiä vahinkoja ovat esimerkiksi virheestä aiheutuneet auton hinauskulut sekä puhelinkulut ja ylimääräiset matkakulut¹⁰³. Kuluttajankaupassa ostajalla, kuten myös hänen virheen vuoksi vahinkoa kärsineellä perheenjäsenellään, on oikeus saada korvaus tällaisista vahingoista.

Pääsääntöisesti ostaja on oikeutettu korvaukseen kärsimistään välittömistä vahingoista myös kauppalain sääntelemissä tilanteissa. Näissä tapauksissa myyjä voi kuitenkin vapautua korvausvastuusta osoittamalla, että virheettömän tavarahan luovuttamiselle on ollut hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella oleva este, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottaneen huomioon kaupantekohetkellä ja jonka seurauksia hän ei myöskään kohtuudella olisi voinut välttää eikä voittaa¹⁰⁴. Jos käytettynä myydyssä tavarassa on virhe, on myyjällä ollut tällainen este, koska vastaavaa virheetöntä tavaraa ei ole olemassa. Silloin hänen vahingonkorvausvelvollisuutensa riippuu siitä, onko virheen syntyminen ollut hänen vaikutusmahdollisuuksiensa piirissä. Esimerkiksi myyjän antamiin vääriin tietoihin perustuva virhe on ollut myyjän vaikutusmahdollisuuksien piirissä, joten myyjälle syntyy velvollisuus korvata ostajalle aiheutunut välitön vahinko.¹⁰⁵

Tavarahan virheestä voi aiheutua ostajalle myös välillistä vahinkoa, kuten tulonmenetystä¹⁰⁶. Välilliset vahingot myyjä joutuu korvaamaan vain, jos vahinko johtuu huolimattomuudesta myyjän puolella tai tavara kaupantekohetkellä poikkesi siitä, mihin myyjä

¹⁰¹ KL 65 §.

¹⁰² Kuluttajavirasto 2007, 10.

¹⁰³ Kuluttajavirasto 2007, 10.

¹⁰⁴ KSL 5:40.1; KSL 5:27.1.

¹⁰⁵ Wilhelmsson ym. 2006, 137–138.

¹⁰⁶ Kuluttajavirasto 2007, 10.

on erityisesti sitoutunut¹⁰⁷. Erityisellä sitoumuksella voidaan tarkoittaa esimerkiksi sitä, että myyjä on ennen kaupantekoa erityisesti korostanut jotakin tavaran ominaisuutta¹⁰⁸.

4.2. Maksuviivästyksen seuraamukset

Kun ostaja viivästyy kauppahinnan suorittamisessa, myyjällä on oikeus vaatia maksua sekä viivästyskorkoa korkolain mukaisesti¹⁰⁹. Vaihtoehtoisesti myyjä voi tietyin edellytyksin purkaa kaupan ja vaatia ostajalta vahingonkorvausta¹¹⁰.

Myyjä voi purkaa kaupan maksuviivästyksen vuoksi, jos viivästys merkitsee olennaista sopimusrikkomusta. Myyjä voi purkaa kaupan myös silloin, kun on asettanut maksamiselle määrätyn lisäajan, joka ei ole kohtuuttoman lyhyt, eikä ostaja maksa lisäajan kuluessa. Jos ostaja on jo saanut tavaran hallintaansa, myyjä voi purkaa kaupan vain, jos hän on pidättänyt itselleen oikeuden siihen tai ostaja torjuu tavaran.¹¹¹ Tavarantojuminen voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ostaja aiheuttomasti väittää tavaran olevan virheellinen ja sen jälkeen viivästyy maksussa¹¹². Myyjä ei saa purkaa kauppaa maksuviivästyksen perusteella enää sen jälkeen, kun viivästynyt maksu on suoritettu¹¹³.

KL:n sääntelemissä tapauksissa myyjä on oikeutettu korvaukseen vahingosta, jota hän kärsii ostajan maksuviivästyksen vuoksi, jollei ostaja osoita, että viivästys johtuu lain säännöksestä, yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytyksestä taikka muusta samankaltaisesta esteestä, jota ostaja ei kohtuudella voi välttää tai voittaa¹¹⁴. Myös kuluttajankaupassa myyjä voi vaatia vahingonkorvausta purettuaan kaupan maksuviivästyksen vuoksi, ellei ostaja osoita viivästyksen johtuneen edellä mainituista syistä. Kaupan purkanut myyjä voi vaatia korvausta esimerkiksi sopimuksen tekemisestä ja kaupan purkamisesta aiheutuneista erityisistä kustannuksista.¹¹⁵

¹⁰⁷ KL 40.3 §; KSL 5:20.1.

¹⁰⁸ Wilhelmsson 2006, 140.

¹⁰⁹ KL 51.1 §; KSL 5:26.

¹¹⁰ KL 54 §; KL 57 §; KSL 5:27–28.

¹¹¹ KL 54 §; KSL 5:27 §.

¹¹² Wilhelmsson ym. 2006, 167.

¹¹³ KL 59.1 §; KSL 5:27.4

¹¹⁴ KL 57.1 §.

¹¹⁵ KSL 5:28.

Vahingonkorvausta voidaan sovittaa, jos se on kohtuuton ottaen huomioon vahingonkorvausvelvollisen sopijapuolen mahdollisuudet ennakoida ja estää vahingon syntymisen sekä muut olosuhteet¹¹⁶. Kuluttajankaupassa vahingonkorvauksen kohtuullisuuden arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös sopimusrikkomuksen syy, vastapuolen mahdollinen myötävaikutus vahinkoon, sopimusosapuolten varallisuusolot ja tavaran hinta. Lisäksi kuluttajankaupassa vahingonkorvausta voidaan sovittaa erityisesti, jos maksuviivästys johtuu maksuvaikeuksista, joihin ostaja on joutunut sairauden, työttömyyden tai muun erityisen seikan vuoksi pääasiassa ilman omaa syytään.¹¹⁷

¹¹⁶ KL 70.2 §; KSL 5:30.2.

¹¹⁷ KSL 5:30.2–3.

5 OIKEUDELLINEN APU JA OIKEUSSUOJA AUTOKAUPAN SOPIMUS-RIKKOMUSTILANTEISSA

5.1. Sopimusrikkomustilanteen ratkaiseminen kuluttajakaupassa

5.1.1 Kuluttajaneuvonta ja kuluttaja-asiamies

Jos elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välille syntynyttä kiistaa ei saada ratkaistuksi omin neuvoin, voi kuluttaja-asiakas saada apua kuluttajaneuvonnasta. Kuluttajaneuvontaan voi siis ottaa yhteyttä auton autoliikkeestä ostanut, mutta yksityisten väliseen kauppaan se ei puutu. Kuluttajaneuvontaa saa mistä tahansa maistraatista, ja siihen ovat oikeutettuja kaikki ensisijaisesti kuluttajan asemassa olevat henkilöt, joilla on kotikunta Suomessa taikka koti- tai asuinpaikka toisessa Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa maassa¹¹⁸.

Kuluttajaneuvonnasta annetun lain (800/2008) mukaan kuluttajaneuvonnan tehtävänä on antaa kuluttajille ja elinkeinonharjoittajille tietoja ja neuvontaa kuluttajille merkittävistä asioista sekä kuluttajan oikeudellisesta asemasta. Kuluttajaneuvonnassa myös avustetaan kuluttajaa yksittäisessä elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä ristiriitatilanteessa selvittämällä asiaa ja pyrkimällä sovintoratkaisuun sekä ohjataan kuluttaja tarvittaessa asianmukaiseen oikeussuojaa antavaan toimielimeen. Lisäksi kuluttajaneuvonta osallistuu kulutushyödykkeiden hintojen, laadun, markkinoinnin ja sopimusehtojen seurantaan sekä avustaa pyynnöstä muita kuluttajaviranomaisia. Kuluttajaneuvonta toimii kilpailu- ja kuluttajaviraston alaisuudessa.¹¹⁹

Toinen kilpailu- ja kuluttajavirastossa toimiva kuluttajaviranomainen on kuluttaja-asiamies. Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain (661/2012) mukaan myös kuluttaja-asiamies voi avustaa tai määrätä alaisensa virkamiehen avustamaan kuluttajaa yksittäisen asian hoitamisessa. Käytännössä kuluttaja-asiamies avustaa kuluttajia kuitenkin vain merkittävissä yksittäistapauksissa, ryhmävalituksissa ja ryhmäkanteissa¹²⁰.

¹¹⁸ Laki kuluttajaneuvonnasta 4 §.

¹¹⁹ Laki kuluttajaneuvonnasta 1–2 §.

¹²⁰ Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014b.

Kuluttaja-asiamiehen tehtävänä on opastaa kuluttajia ja yrityksiä sekä valvoa markkinoinnin, sopimusehtojen ja perinnän lainmukaisuutta¹²¹. Kuluttaja-asiamiehellä on elinkeinonharjoittajan lainvastaisen toimenpiteen havaitessaan velvollisuus neuvottelemalla saada elinkeinonharjoittaja luopumaan siitä vapaaehtoisesti. Tarvittaessa kuluttaja-asiamiehen on ryhdyttävä asian edellyttämiin pakkotoimiin tai saatettava asia tuomioistuimen käsiteltäväksi. Sillä on oikeus myös kieltää lainvastainen menettely ja asettaa kiellon tehosteeksi uhkasakko.¹²²

5.1.2 Kuluttajariitalautakunta

Jos kuluttaja-asiakkaan ja elinkeinonharjoittajan välinen kiista ei ratkea neuvottelemalla, kuluttaja voi viedä asian kuluttajariitalautakunnan ratkaistavaksi. Kuluttajariitalautakuntaan valittamisessa saa apua kuluttajaneuvonnasta¹²³. Kuluttajariitalautakunnan toimintaa sääntelee laki kuluttajariitalautakunnasta (8/2007). Lautakunta on riippumaton ja puolueeton kuluttajariita-asioita käsittelevä oikeussuojaelin, jonka tehtävänä on antaa ratkaisusuosituksia yksittäisiin erimielisyyksiin elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisissä kulutushyödykesopimuksia koskevissa tai muissa kulutushyödykkeen hankintaan liittyvissä asioissa¹²⁴. Tietyissä tapauksissa kuluttajariitalautakunta antaa suosituksia myös yksityishenkilöiden välisissä sopimuserimielisyyksissä, mutta yksityisten välinen autokauppa ei kuulu niihin¹²⁵. Asian vieminen kuluttajariitalautakunnan selvitettäväksi ja käsiteltäväksi on maksutonta¹²⁶.

Kuluttajariitalautakunta selvittää valituksen kohteena olevaa asiaa kuulemalla tarvittaessa asiantuntijoita, hankkimalla lausuntoja ja muita selvityksiä sekä toimittamalla tarkastuksia ja katselmuksia¹²⁷. Selvityksen perusteella lautakunta antaa asiassa päätöksen, joka on ratkaisuehdotus kiistaan. Se ei siis ole täytäntöönpanokelpoinen, eikä sillä ole tuomion oikeusvaikutuksia¹²⁸.

¹²¹ Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014b.

¹²² Laki kilpailu- ja kuluttajavirastosta 9–10 §.

¹²³ Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014a.

¹²⁴ Laki kuluttajariitalautakunnasta 1–2 §.

¹²⁵ Laki kuluttajariitalautakunnasta 2 §.

¹²⁶ Laki kuluttajariitalautakunnasta 19 §.

¹²⁷ Laki kuluttajariitalautakunnasta 13 §.

¹²⁸ Laki kuluttajariitalautakunnasta 20 §.

Käytännössä päätöksessään lautakunta joko suosittaa hyvitystä, ei suosita hyvitystä tai jättää ratkaisun antamatta. Ratkaisu jätetään antamatta, jos lautakunta ei ole asiassa toimivaltainen, valituksen tiedot ovat puutteellisia tai jos vastapuoli on konkurssissa. Ratkaisua ei anneta silloinkaan, kun asian ratkaisemiseksi olisi kuultava todistajia, sillä kuluttajariitalautakunnassa kuuleminen ei ole tuomioistuinten tapaan mahdollista.¹²⁹

Jos lautakunta suosittaa hyvitystä, tulee valituksen tehneen itsenäisesti välittää toiselle osapuolelle muun muassa maksuyhteystietonsa. Koska lautakunnan hyvityspäätös on suositus, vastapuolta ei kuitenkaan voida velvoittaa noudattamaan päätöstä tai suorittamaan hyvitystä. Velvoitteen syntymiseen tarvitaan tuomioistuimen lainvoimainen päätös. Tästä huolimatta noin 80 prosenttia yrityksistä kuitenkin noudattaa kuluttajariitalautakunnan päätöksiä.¹³⁰

Kuluttajariitalautakunnan päätökseen ei voi hakea muutosta valittamalla. Asia voidaan viedä käsiteltäväksi yleiseen tuomioistuimeen, vaikka se olisi käsitelty kuluttajariitalautakunnassa.¹³¹ Sen sijaan tuomioistuimessa jo ratkaistua tai vireillä olevaa asiaa ei voida käsitellä kuluttajariitalautakunnassa¹³².

5.2. Sopimusrikkomustilanteen ratkaiseminen yksityishenkilöiden välisessä kaupassa ja liikekaupassa

5.2.1 Yleiset tuomioistuimet

Kun kuluttaja ostaa auton toiselta yksityishenkilöltä tai ostajana on elinkeinonharjoittaja, tilanteessa sovelletaan kuluttajansuojalain sijaan kauppalakia. Silloin ongelmatilanteissakaan ei voida kääntyä kuluttajaviranomaisten puoleen, vaan viime kädessä riidat ratkaistaan yleisissä tuomioistuimissa. Sama koskee tilannetta, jossa elinkeinonharjoittaja ostaa auton joko yksityishenkilöltä tai toiselta elinkeinonharjoittajalta.

Riita-asian oikeudenkäynti eli siviiliprosessi alkaa kantajan käräjäoikeudelle toimittamalla kirjallisella haastehakemuksella. Kun haastehakemus saapuu käräjäoikeuden

¹²⁹ Kuluttajariitalautakunta 2013.

¹³⁰ Kuluttajariitalautakunta 2013.

¹³¹ Laki kuluttajariitalautakunnasta 20 §.

¹³² Laki kuluttajariitalautakunnasta 14 §.

kansliaan, asia tulee vireille ja sen valmistelu alkaa.¹³³ Asiaan tulee jo haastehakemusta laadittaessa perehtyä hyvin: Oikeudenkäymiskaaren (OK, 4/1734) 5:17.3:n mukaan asianosaisen on perehdyttävä asiaan niin hyvin, ettei asian käsittely hänen laiminlyöntinsä vuoksi viivästy. Jotta oikeudenkäynti on järkevää aloittaa, kantajan tulee siis olla perillä siitä, mitä hän haluaa vaatia, millä perusteella ja miten hän tarvittaessa näyttää kanteensa toteen¹³⁴.

Kantajan vaatimusten on käytävä selkeästi ilmi haastehakemuksesta, sillä ne vaikuttavat koko oikeudenkäynnin kulkuun. OK 24:3:n mukaan tuomioistuimien ei riita-asiassa saa tuomita muuta tai enempää kuin asianosainen on vaatinut, eikä tuomio voi perustua seikkoihin, joihin asianosainen ei ole vedonnut. Yksilöity vaatimus sekä vaatimuksen perusteet ja todisteet on mainittu myös OK 5:2:ssa, johon on kirjattu haastehakemukseen vaadittavat tiedot.

Asian valmistelussa tavoitteena selvitetään asianosaisten vaatimukset ja erimielisyydet sekä se, mitä todisteita tullaan esittämään ja mitä kullakin todisteella halutaan näyttää toteen. Tuomioistuimien selvittää myös sovinnon edellytykset.¹³⁵ Asiassa, jossa sovinto on sallittu, tuomioistuimen on pyrittävä saamaan asianosaiset sopimaan. Se voi valmisteluvaiheessa tehdä asianosaisille ehdotuksen siitä, miten asia ratkaistaisiin sovinnollisesti.¹³⁶

Jos sovinto saadaan aikaan, se voidaan vahvistaa jo valmisteluvaiheessa. Valmisteluvaiheessa voidaan antaa riidattomissa asioissa myös tuomio. Tämä on mahdollista silloin, kun kanne on myönnetty tai siitä on luovuttu. Jos asianosainen jää pois valmistelusta järjestetystä valmisteluistunnosta tai ei anna pyydettyä kirjallista lausumaa, voidaan asia ratkaista valmisteluvaiheessa yksipuolisella tuomiolla. Riitainenkin asia voidaan ratkaista kirjallisen valmistelun yhteydessä silloin, kun asianosaiset eivät sitä vastusta eikä asia muutenkaan edellytä pääkäsittelyn toimittamista¹³⁷

Jos asiaa ei ratkaista valmisteluvaiheessa, se siirtyy pääkäsittelyyn. Pääkäsittelyssä tuodaan esiin valmistelun tulokset, asianosaiset perustelevat kantaansa ja esittävät, mitä

¹³³ OK 5:1.

¹³⁴ Sippo & Välimaa 2003, 52.

¹³⁵ OK 5:19.

¹³⁶ OK 5:26.

¹³⁷ Linna 2012, 66–67.

heillä on lausuttavaa vastapuolen perusteluihin. Käsittelyssä tuomioistuin myös ottaa vastaan todisteet, ja lopuksi asianosaiset esittävät loppulausuntonsa.¹³⁸

Kun pääkäsittely on toimitettu, tuomioistuin antaa asiassa tuomion, jonka tulee perustua pääkäsittelyssä esitettyyn oikeudenkäyntiaineistoon¹³⁹. Tuomioistuimen tulee perustella antamansa tuomio niin, että perusteluista selviävät ratkaisuun johtaneet seikat ja oikeudellinen päättely. Jos tuomion perusteena olevat seikat ovat riittäviä, tuomion perusteissa on selvitettävä myös se, miten ne ovat tulleet näytetyksi tai jääneet näyttämättä.¹⁴⁰

Jos asianosainen on tyytymätön käräjäoikeuden ratkaisuun, hänen on ilmoitettava tyytymättömyytensä käräjäoikeudelle viimeistään seitsemäntenä päivänä ratkaisun antopäivästä¹⁴¹. Tyytymättömyyden ilmoituksen hyväksymisen jälkeen asianosainen saa valitusosituksen ja voi valittaa tuomiosta toimittamalla valituskirjelmän käräjäoikeuden kansliaan määräajan sisällä eli 30 päivän kuluessa tuomion antamisesta¹⁴².

Autokauppaa koskevissa kiistoissa ja muissa asioissa, joissa sovinto on sallittu, asianosaiset voivat halutessaan kirjallisesti sopia, ettei kukaan heistä hae valittamalla muutosta tuomioon. Sopimus voi koskea tiettyä riitaa tai tietystä oikeussuhteesta vastaisuudessa syntyviä riitoja.¹⁴³

5.2.2 Muut riidanratkaisukeinot

Riitojen ratkaiseminen oikeudenkäynnillä ei useinkaan ole paras vaihtoehto, sillä prosessi voi kestää kauan ja aiheuttaa huomattavia kustannuksia. Riidanratkaisuun onkin olemassa myös muita tapoja.

Yhtenä vaihtoehtoisena riidanratkaisutapana on sovittelu, joka voi tapahtua joko tuomioistuimen ulkopuolella tai tuomioistuimessa. Tuomioistuimen ulkopuolisista sovittelujärjestelmistä merkittävin on rikosten ja riitojen vapaaehtoinen sovittelu. Käytännössä

¹³⁸ OK 6:2.

¹³⁹ OK 24:2.

¹⁴⁰ OK 24:4.

¹⁴¹ OK 25:5.

¹⁴² OK 25:11–12.

¹⁴³ OK 25:2.

se on painottunut rikosasioihin.¹⁴⁴ Sovittelujärjestelmää voidaan kuitenkin käyttää myös sellaisissa riita-asioissa, joissa yhtenä osapuolena on luonnollinen henkilö ja riidan voidaan sen kohde ja asiassa esitetyt vaatimukset huomioon ottaen katsoa olevan vähäinen¹⁴⁵.

Sovittelupalveluja saa sovittelutoimistoista, joissa toimii sovittelun ammattihenkilöstöä ja vapaaehtoissovittelijoita. Palveluja tuottavat kunnat, järjestöt ja yhdistykset. Sovittelu on puolueeton, vapaaehtoinen ja maksuton palvelu, jossa sovittelijat auttavat osapuolia neuvottelussa. Osapuolet saavat itse vaikuttaa asiansa käsittelyyn ja siinä syntyvään päätökseen. Sovittelijoiden tehtävänä on huolehtia, että lopputulos syntyy osapuolten yhteisenä päätöksenä.¹⁴⁶

Jos sovittelussa syntyvät edellytyksen sopimiseen, sovittelijat pyrkivät edistämään molemmille osapuolille kohtuullisen, oikeaan tietoon perustuvan ja vapaaehtoisen sopimuksen syntymistä. Kirjallisena laadittavassa sopimuksessa voidaan sopia vahingon korvaamisesta esimerkiksi rahana tai työnä. Sovittelutoimisto voi seurata sopimuksen täyttymistä tietyssä seuranta-aikana.¹⁴⁷ Osapuolet voivat myös hakea tuomioistuimesta sopimuksen vahvistamista täytäntöönpanokelpoiseksi.¹⁴⁸

Yleisissä tuomioistuimissa toimitettava riita-asioiden sovittelu otettiin Suomessa käyttöön vuoden 2006 alusta¹⁴⁹. Siinäkin tavoitteena on asian sovinnollinen ratkaisu, ja sovittelijana toimii asiaa käsittelevän tuomioistuimen tuomari¹⁵⁰. Sovittelijan tulee auttaa osapuolia heidän pyrkimyksessään päästä yhteisymmärrykseen ja sovinnolliseen ratkaisuun. Hän voi tehdä asian ratkaisemiseksi sellaisen ehdotuksen, jonka harkitsee tarkoituksenmukaiseksi.¹⁵¹ Osapuolten hyväksymä sovinto voidaan hyväksyä ratkaisuksi asiassa, ja pyynnöstä sovinto vahvistetaan tuomioistuimessa kirjallisesti¹⁵².

¹⁴⁴ Jokela 2005, 55.

¹⁴⁵ Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (1015/2005) 1 §.

¹⁴⁶ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014.

¹⁴⁷ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014.

¹⁴⁸ Laki riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa (TsovL, 394/2011) 20 §.

¹⁴⁹ Jokela 2005, 58.

¹⁵⁰ TsovL 3 §, 5 §.

¹⁵¹ TsovL 7 §.

¹⁵² TsovL 8 §; OK 20:1, 20:3.

Etenkin elinkeinonharjoittajien välisissä riidoissa tärkeä oikeudenkäynnille vaihtoehtoinen riidanratkaisutapa on välimiesmenettely, jossa osapuolten valitsevat luottohenkilöt ratkaisevat asian antamallaan välitystuomiolla¹⁵³. Autokaupan kaltaisiin pienehköihin riitoihin välimiesmenettely kuitenkin soveltuu huonosti kalleutensa vuoksi¹⁵⁴.

¹⁵³ Linna 2012, 7.

¹⁵⁴ Jokela 2005, 61.

6 OHJEISTUKSEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

6.1. Tehtävänanto

Työn tilaaja toivoi valmiin ohjeistuksen olevan tiivis, mutta selkeästi luettava tietopaketti käytettyjen autojen kaupan sopimusrikkomustilanteisiin liittyvästä lainsäädännöstä. Ohjeistukselta odotettiin erityisesti helppoa ymmärrettävyyttä, jotta lakiin perehtymättömätkin asiakkaat jaksaisivat tutustua siihen ja saisivat sen tiedoista hyötyä. Ohjeen tavoitteena on, että sen lukijat osaisivat toimia autokaupan mahdollisissa sopimusrikkomustilanteissa oman etunsa mukaisesti tai pystyisivät mahdollisuuksien mukaan jopa välttämään ongelmalliset tilanteet kokonaan.

Tehtävänäni oli tuottaa ainoastaan ohjeistuksen tekstisisältö. Verkkopalvelu huolehtii sen muuttamisesta verkossa julkaistavaan muotoon, ja sovittaa sen linjaansa sopivaan visuaaliseen ilmeeseen.

6.2. Hyvän ohjeistuksen rakentaminen

Hyvä ohjeteksti saa lukijan ymmärtämään sanoman niin, että osaa myös toimia sen mukaisesti. Ohjeistuksen sisäistämistä voidaankin pitää eräänlaisena oppimisena. Toimiva ohje voi rakentua esimerkiksi oppimisprosessin eri vaiheiden ympärille. Tällainen ohjeistus motivoi, orientoi ja ohjaa.¹⁵⁵

Lukijaa voi motivoida herättämällä hänen mielenkiintonsa aiheeseen. Lukijalle on selvittävä, mihin ohje on tarkoitettu, mitä hyötyä sen noudattamisesta on ja mitä tapahtuu, jos hän ei noudata ohjetta. Asiaan orientoituminen puolestaan on helpointa silloin, kun asiakokonaisuudet on helppo hahmottaa. Kokonaisuuksien hahmottamisessa tärkeää on tekstin havainnollisuus ja yksinkertaiset ilmaisutavat sekä mahdolliset kuvat.¹⁵⁶

¹⁵⁵ Repo & Nuutinen 2003, 138–139.

¹⁵⁶ Repo & Nuutinen 2003, 138.

Jotta teksti ohjaisi mahdollisimman tehokkaasti, kannattaa asiat esittää todellisen tapahtumajärjestyksen mukaisesti, sekä periaattein että esimerkein. Ilmaisujen on hyvä olla lyhyitä ja vastaanottajaa aktivoivia.¹⁵⁷

6.3 Ohjeistuksen laatiminen

Tutustuin opinnäytetyön kirjoittamisen aikana laajasti autokauppaan oikeustoimena ja sitä säänteleviin normeihin. Selvitin, miten lainsäädännössä määritellään kaupan virhetilanteet ja kuinka ne lain mukaan oikaistaan sekä sen, millaisia vaihtoehtoja on toimia kiistoissa, joissa ei päästä sopimukseen.

Kirjoitusprosessin aikana käytettyjen autojen kauppa hahmottui minulle kokonaisuutena, mikä oli tärkeää työn lopullisen päämäärän eli ohjeistuksen laatimisen kannalta. Kokonaisuuden ymmärtäminen oli edellytyksenä sille, että osasin valita ohjeeseen auton ostajan kannalta oleelliset asiat. Ohjeistuksen tuli olla luonteeltaan sellainen, että asiat esitetään siinä yksinkertaistetusti ja mahdollisimman ymmärrettävästi. Jotta osasin ilmaista asiat yksinkertaisesti ilman, että oikeudellinen merkitys muuttuu virheelliseksi, oli oleellista, että itse olin sisäistänyt kokonaisuuden hyvin.

Päädyin ohjeistuksessa esittämään asiat käytetyn auton ostajan näkökulmasta, ja rakensin sen kysymysten ja vastausten muotoon. Mielestäni tämä oli toimiva tapa kytkeä lainsäädäntö käytännön tilanteisiin. Kysymysten ja vastausten avulla ongelma oli mahdollista esittää tiiviissä muodossa ja antaa siihen täsmällinen ratkaisu. Pyrin selkiyttämään ilmaisuja muutenkin käyttämällä lyhyitä kappaleita ja lauseita.

Käytettyjen autojen kauppaan liittyviä ohjeistuksia on toki laadittu ennenkin, ja aiheesta tietoa tarvitseva löytää verkosta useita erilaisia autokaupan oppaita. Tuotokseni tarkoituksena onkin täydentää olemassa olevia ohjeita käsittelemällä asioita omasta näkökulmastaan. Siinä lähestymistapa on ongelmakeskeinen, eli lukijalle annetaan ohjeita sellaiseen tilanteeseen, jossa hän epäilee jonkin menneen kaupassa väärin. Useimmat löytämäni autokaupan ohjeistukset antoivat yleisiä neuvoja virhetilanteiden välttämiseksi. Sen sijaan neuvoja virhetilanteissa toimimiseen löytyi vähemmän.

¹⁵⁷ Repo & Nuutinen 2003, 139.

Lisäksi laatimassani ohjeistuksessa annetaan neuvoja sekä yksityishenkilöiden väliseen että kuluttajankauppaan, ja tuodaan esiin virheiden arvioinnin eroja näissä kauppatyypeissä. Yksityishenkilöiden välisen ja kuluttajankaupan vertailu oli ohjeistuksessa tarkoituksenmukaista, koska työn tilaaja julkaisee sekä autoliikkeiden että yksityisten myyjien ilmoituksia. Ohjeistus voi näin mahdollisesti auttaa palvelun käyttäjää päättämään sen, kenet valitsee kauppakumppanikseen.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa käytettyjen autojen kauppaan liittyvää lainsäädäntöä ja sen pohjalta laatia autonmyynti-ilmoituksia välittävällä sivustolla julkaistava ohjeistus, joka auttaisi autokaupan sopimusrikkomustilanteissa.

Perehdyinkin opinnäytetyötä kirjoittaessani tähän sääntelyyn sekä siihen, kuinka monia erilaisia ongelmatilanteita autokaupassa voi esiintyä. Erityisesti käytettyyn autoon voi jopa piankin kaupanteon jälkeen tulla sellaista vikaa, johon ostaja ei ole varautunut. Tällaisissa tilanteissa ei aina ole helppoa ratkaista sitä, onko vastuu viasta myyjällä vai ostajalla.

Vertailin työssä myös kauppalain ja kuluttajansuojalain soveltamista ongelmatilanteiden arvioinnissa. Yksityishenkilöiden välisessä autokaupassa, jossa sovelletaan kauppalakia, on ostajan hyvä olla kaupanteossa tarkkana: esimerkiksi auton ennakkotarkastuksessa on syytä olla huolellinen. Kun auto ostetaan autoliikkeestä, ostajaa suojaavat kuluttajansuojalain pakottavat säännökset. Myös mahdollisissa virhetilanteissa autoliikkeillä on usein yksityistä myyjää paremmat mahdollisuudet korjata virhe.

Autoliikkeen kanssa asioimisen etuna on myös se, että ostaja voi mahdollisissa ongelmatilanteissa kääntyä kuluttajaneuvonnan puoleen. Lisäksi jos ostaja ja myyjä ajautuvat erimielisyyksiin, asian vieminen kuluttajariitalautakunnan ratkaistavaksi on kuluttajalle maksutonta. Kuluttajariitalautakunnan käsittelyn avulla voidaan usein välttyä aikaa ja rahaa vievältä oikeudenkäynniltä.

Uskon, että laatimastani ohjeistuksesta on hyötyä ainakin osalle Autotalli.comin käyttäjistä. Ohjeita kaivataan usein juuri niissä tilanteissa, joissa jo syntyneeseen ongelmaan etsitään ratkaisua. Mielestäni lopputuloksen kysymys–vastaus-malli ja ongelmaakeskeinen näkökulma selkeyttävät asian ymmärtämistä ja antavat ohjeita sopimusrikkomustilanteen selvittämiseen.

LÄHTEET

Autoliitto. 2014. Autokauppa. Luettu 25.3.2014.

<http://www.autoliitto.fi/edut-jasenyys/neuvonta/lainopillinen/autokauppa/>

ExxonMobil. 2013. Tuore tutkimus: suurin osa suomalaisista valitsee seuraavaksi käytetyn auton. Tiedote. Julkaistu 29.8.2013. Luettu 11.2.2014. <http://www.mobil1.fi/uutiset-ja-tapahtumat/29-08-2013>.

Hemmo, M. 2003. Sopimusoikeus I. 2. painos. Helsinki: Talentum.

Hemmo, M. 2007. Velvoiteoikeuden perusteet. Helsinki: Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta.

Hämäläinen V. & Törnroos, H. 2013. Kuluttajaoikeusneuvoja: Lähes kaikilla käytetyn auton ostajilla on sama harhaluulo. Yle uutiset. Julkaistu 3.5.2013. Luettu 13.3. 2014. http://yle.fi/uutiset/kuluttajaoikeusneuvoja_lahes_kaikilla_kaytetyn_auton_ostajilla_on_sama_harhaluulo/6617048.

Jokela, A. 2005. Oikeudenkäynnin perusteet. Helsinki: Talentum.

Kaisto, J. & Lohi, T. 2008. Johdatus varallisuusoikeyteen. Helsinki: Talentum.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. 2014a. Kuluttajariitalautakunta antaa ratkaisusuosituksia. Luettu 27.3.2014. <http://www.kuluttajavirasto.fi/Page/6ed196a7-c31b-4c38-8004-d6564e930858.aspx>.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. 2014b. Kuluttajaviranomaisten työnjako. Luettu 25.3.2014. <http://www.kuluttajavirasto.fi/Page/699b580a-141e-4cc3-a615-d8e6971cc517.aspx>

Kuluttajariitalautakunta. 2013. Valituksen käsittely. Julkaistu 28.8.2013. Luettu 31.3.2014. <http://www.kuluttajariita.fi/fi/index/valituksenteko/valituksenkasittely.html>.

Kuluttajariitalautakunta 2014. Kuluttajariitojen kasvulle ei näy loppua. Tiedote. Julkaistu 2.1.2014. Luettu 12.3.2014. <http://www.kuluttajariita.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2014.html>.

Kuluttaja-asiamies. 2007. Virhevastuu ja takuu kulutustavaran kaupassa. Kuluttaja-asiamiehen ohjeita. Luettu 29.4.2014.

<http://www.kuluttajavirasto.fi/File/da9412df-6e65-46c6-8c68-1b6ecdccfec8c/Virhevastuu%20ja%20takuu%20kulutustavaran%20kaupassa.pdf>

Kuluttajavirasto. 2007. Virhevastuu ja takuu autokaupassa. Kuluttajaoikeuden linjauksia. Julkaistu 12.12.2007. Luettu 3.3.2014. <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/linjaukset/>.

Kuluttajavirasto. 2010. Takuu. Julkaistu 20.10.2010. Luettu 29.4.2014. <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/kuluttajalle/takuu/>

Kuluttajavirasto 2014. Autokaupan tilaus- ja kauppasopimusehdot. Luettu 25.3.2014. <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/yritykselle/kuluttajaoikeuden-linjauksia/>

vakiosopimusehdot/

Linna, T. 2012. Prosessioikeuden oppikirja. Helsinki: Talentum.

Osamaksukaupan sopimusehdot uusille ja käytetyille ajoneuvoille. 2010. Santander. Luettu 30.4.2014. <https://www.santanderconsumer.fi/tuotteet/ajoneuvorahoitus/pages/sopimusehdot.aspx>

Repo, I. & Nuutinen, T. 2003. Viestintätaito. 1. painos. Helsinki: Otava.

Saarnilehto, A. 2009. Sopimusoikeuden perusteet. 7. painos. Helsinki: Talentum.

Sippo, J. & Välimaa, A. 2003. Siviiliprosessin muutetut säännökset. Jyväskylä: Talentum.

Takuuehdot uusille henkilö- ja pakettiautoille. 2005. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Julkaistu 22.6.2005. Luettu 29.4.2014.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Rikos- ja riita-asioiden sovittelu. Luettu 31.3.2014. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopaketit/sovittelu.

Verohallinto. 2011. Autokulujen vähentäminen. Päivitetty 25.3.2011. Luettu 28.2.2014. http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ja_ammattinharjoittaja/Tuloverotus/Elinkeinotoiminnan_tuotot_ja_kulut/Autokulujen_vahentaminen.

Wilhelmsson, T. 1995. Vakiosopimus: sopimussidonnaisuudesta ja kohtuuttomista sopimusehdoista. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Wilhelmsson, T., Sevón, L. & Koskelo, P. 2006. Kauppalain pääkohdat. 5. painos. Helsinki: Talentum.

Ämmälä, T. 2002. Virhe. Erityisesti kuluttajankaupassa ja asuntokaupassa. Helsinki: WSOY.

Ämmälä, T. 2006. Suomen kuluttajaoikeus. Helsinki: Talentum.

Oikeustapaukset:

Korkein oikeus:

KKO:1998:51

KKO:2008:107

KKO:2009:13

Vaasan hovioikeus:

VaaHO:2005, S 04/782

Kuluttajariitalautakunta:

18.6.2004: 03/33/233

7.3.2014: 608/33/2013

Liite 1. Ohjeistus

VIRHE- JA SOPIMUSRIKKOMUSTILANTEET KÄYTETYN AUTON KAUP- PASSA –KYSYMYKSIÄ JA VASTAUKSIA

Autokauppa on sopimus, joka velvoittaa sekä myyjää että ostajaa. Myyjän tärkeimpänä velvollisuutena on luovuttaa sovitunlainen (virheetön) tavara, kun ostaja sitoutuu kauppahinnan maksamiseen. Tässä oppaassa käydään läpi, millaisia tilanteita voidaan pitää sopimusrikkomuksina ja miten näissä tilanteissa toimitaan.

Milloin ostamassani autossa on laissa tarkoitettu virhe?

Auto on virheellinen, jos se ei vastaa sitä, mistä on myyjän kanssa sovittu. Jos ei ole sovittu muuta, auton tulee soveltua turvalliseen liikennekäyttöön.

Käytettyyn autoon voi tulla sellaisia normaalia kulumisesta johtuvia vikoja, joita ei pidetä varsinaisina virheinä. Normaali kuluminen arvioidaan auton iän, ajettujen kilometrien ja kauppahinnan perusteella.

Jos olet ostanut auton autoliikkeestä, sinulla on oikeus odottaa auton kestävän normaalilla tavalla sen hintaan, ikään ja ajettuihin kilometreihin nähden.

Vaikka autossa ei olisikaan teknistä tai muuta vikaa, sitä pidetään lain mukaan virheellisenä silloin, kun myyjä on antanut siitä vääriä tietoja. Autossa on virhe esimerkiksi silloin, kun matkamittarin lukemaa on vääristelty.

Kun auto ostetaan autoliikkeestä, sen mukana tulee saada ohjeet auton käyttöä ja hoitoa varten. Auto katsotaan virheelliseksi silloin, kun ostaja ei ole saanut käyttö- ja huolto-ohjeita.

Onko myyjä vastuussa virheestä, jos auto on myyty ”sellaisena kuin se on”?

Vaikka auto myydään ”sellaisena kuin se on” -ehdolla, ei myyjä saa jättää kertomatta siitä sellaisia asioita, jotka voivat vaikuttaa kaupan syntymiseen. Myyjä ei myöskään saa antaa autosta vääriä tietoja.

Jos auto on olennaisesti huonommassa kunnossa kuin auton hintaan, ikään ja ajettuihin kilometreihin nähden voit perustellusti odottaa, autossa on virhe, vaikka se myytäisiin ”sellaisena kuin se on”. Sen sijaan normaalista kulumisesta johtuvista vioista myyjä ei vastaa.

Kun olet ostanut auton yksityishenkilöltä, ja ennen kauppaa olet joko tehnyt tai myyjä on kehottanut sinua tekemään ennakkotarkastuksen autoon, et voi vedota sellaiseen virheeseen, joka sinun tässä tarkastuksessa olisi pitänyt havaita. Jos auto on ostettu autoliikkeestä, ei ennakkotarkastus vaikuta oikeuteesi vedota virheeseen.

Onko myyjä vastuussa virheestä, vaikka se on ilmennyt vasta kaupanteon jälkeen?

Myyjä on vastuussa sellaisesta virheestä, joka on ollut autossa luovutushetkellä. Virhe voi olla piilevä, eli se voi tulla ilmi myöhemmin.

Jos olet ostanut auton autoliikkeestä, virheen katsotaan pääsääntöisesti olleen autossa luovutushetkellä, jos se ilmenee kuuden kuukauden kuluessa. Normaalista kulumisesta johtuvia vikoja ei kuitenkaan välttämättä pidetä virheinä.

Jos auto on ostettu yksityishenkilöltä, myyjä on vastuussa myöhemmin ilmenneestä virheestä vain, jos ostaja todistaa, että virhe on ollut autossa jo luovutushetkellä.

Tarkista virheen havaitessasi, onko valmistajan, maahantuojan tai myyjän autolle myöntämä takuu voimassa. Tällöin takuun antaja saattaa vastata myös luovutuksen jälkeen syntyneistä virheistä.

Kuinka virhe oikaistaan?

Jotta voisit vedota autossa olevaan virheeseen, siitä täytyy reklamoida eli ilmoittaa myyjälle kohtuullisessa ajassa.

Käytettyjen autojen kaupassa virheen ensisijainen oikaisukeino on korjaaminen myyjän kustannuksella. Jos korjaaminen ei onnistu, myyjä voi antaa autosta hinnanalennusta. Joissakin tilanteissa kauppa saadaan myös purkaa. Vähäisen virheen perusteella tämä ei kuitenkaan ole mahdollista. Kaupan purkutilanteessa auto tulee palauttaa myyjälle, ja saatat joutua maksamaan myyjälle korvausta sen käytöstä. Vastaavasti myyjä palauttaa kauppahinnan korkoineen.

Onko auto minun, vaikka sitä ei ole vielä kokonaan maksettu?

Jos auto on ostettu osamaksulla, omistusoikeuden siirtyminen riippuu tehdyn osamaksusopimuksen ehdoista. Yleensä omistusoikeus on myyjällä tai rahoitusyhtiöllä siihen saakka, kunnes koko kauppahinta korkoineen ja muine maksuineen on suoritettu.

Osamaksusopimukseen voi sisältyä maksuvelvoitteen lisäksi myös auton käyttöä koskevia ehtoja. Sopimusehtojen rikkominen voi johtaa esimerkiksi maksuhäiriömerkintään tai auton takaisinottoon ja tilitykseen. Tarkista osamaksusopimuksen ehdot huolellisesti!

Mitä maksuviivästyksestä seuraa?

Jos ostaja viivästyy kauppahinnan maksussa, myyjä voi vaatia maksun lisäksi viivästyskorkoa.

Ääritapauksissa myyjä voi maksuviivästyksen vuoksi purkaa kaupan ja vaatia ostajalta vahingonkorvausta. Tämä edellyttää kuitenkin olennaista sopimusrikkomusta.

Kuinka edetä, jos autokaupasta syntynyttä kiistaa ei saada sovituksi keskustelemalla?

Jos olet ostanut auton autoliikkeestä, voit pyytää apua kuluttajaneuvonnasta. Kuluttajaneuvontaa saa maistraateista. Kuluttajaneuvonnassa asiaa selvitetään ja siinä pyritään löytämään sovintoratkaisu.

Jos asia ei ratkea neuvottelemalla, se voidaan viedä kuluttajariitalautakuntaan. Lautakunnan päätös ei ole sitova, vaan se toimii ratkaisuehdotuksena kiistaan. Asia voidaan tarvittaessa viedä käsiteltäväksi myös yleiseen tuomioistuimeen, vaikka se olisi ratkaistu kuluttajariitalautakunnassa.

Kuluttajaneuvonta tai kuluttajariitalautakunta eivät ota kantaa yksityishenkilöiden väliin kauppoihin. Niissä syntyneet kiistat ratkaistaan viime kädessä yleisissä tuomioistuimissa riita-asioina. Asia laitetaan vireille toimittamalla haastehakemus käräjäoikeuteen.

Hyvä vaihtoehto riitojen ratkaisemiseksi on sovittelu. Sovittelupalveluja tarjoavat sovittelutoimistot, ja riita-asioita voidaan sovittaa myös yleisissä tuomioistuimissa.